

PRAVILA TRIJU OBRRTNIČKIH CEHOVA IZ DONJE DUBRAVE IZ 1772. GODINE (PREGLED RAZVOJA OBRRTA U DONJOJ DUBRAVI U 18., 19. I 20. STOLJEĆU)

THE RULES OF THREE DONJA DUBRAVA CRAFT GUILDS FROM 1772 (AN OVERVIEW OF THE DEVELOPMENT OF CRAFTS IN DONJA DUBRAVA IN THE 18TH, 19TH AND 20TH CENTURIES)

Dragutin Feletar

Član suradnik HAZU

Koprivnica, Trg mladosti 8

48000 Koprivnica, Hrvatska

meridijani@meridijani.com

Primljeno / Received: 11. 5. 2010.

Prihvaćeno / Accepted: 29. 5. 2010.

Rad ima dvije pozitivne recenzije

Izvorni znanstveni rad

Original scientific paper

UDC/UDC: 911.372.2 (497.5-3 Međimurje)

SAŽETAK

Iako nije proglašeno trgovištem, selo Donja Dubrava u Međimurju tijekom barokne obnove razvilo se u 18. stoljeću u jako obrtničko središte ovog dijela Hrvatske. U Donjoj Dubravi bilo je sjedište većine cehova koji su osnovani u tada jedinstvenoj župi Donji Vidovec. Nedavno je autor ovoga članka pronašao originalna pravila, koje je 1772. potpisala Marija Terezija za Ceh krojača i čohaša, te za Ceh kovača, bravara, tesara, bačvara, kolara, stolara, remenara i krznara. Uz ova dva temeljna dubravska cehovska dokumenta, u članku se analiziraju i Pravila djetića Velikoga ceha u Donjoj Dubravi iz 1772. godine, te zapisnici Pogrebnog ili češkog društva.

Ključne riječi: Obrtnički ceh, cehmešter, djetić, obrtnici, pogrebno društvo, Donja Dubrava

Key words: craft guild, guild master, journeyman, craftsmen, funeral society, Donja Dubrava

DONJA DUBRAVA IZRASTA U JAKO OBRRTNIČKO SREDIŠTE

Mjesto Donja Dubrava nalazi se u istočnom kutu Međimurja, u hidrografskom čvoru Mure i Drave. Povoljan položaj na sutoku velikih rijeka osobito je došao do izražaja u tijeku kasnobarokne obnove nakon protjerivanja Osmanlija. Tijekom 18. stoljeća Donja Dubrava postaje glavno obrtničko središte istočnog Međimurja, a Legrad pripadajućeg kraja Podravine. Centralnim funkcijama ovih dvaju naselja podmirivale su se obrtničke i trgovačke potrebe istočnog Međimurja na zapadu, koprivničke Podravine na jugu i Legradske gore na sjeveru.¹

Do druge polovice 18. stoljeća formirala se osnovna mreža gradova, trgovišta i važnijih seoskih naselja u sjeverozapadnoj Hrvatskoj i jugozapadnoj Mađarskoj. Naselja oko hidrografskog čvora Mure i Drave nalazila su se pod utjecajem starih gradskih središta Kaniže, Čakovca, Varaždina i Koprivnice. Najrazvijenija trgovišta bila su Prelog i Legrad, a slobodnim trgovištima proglašeni su i Kotoriba, Ludbreg, Mali Bukovec, Đelekovec i Drnje, te u Ugarskoj Bekšin, Se-

¹ Općina i župa Donja Dubrava, 15-18

Sl. 1. Središte (pijac)
Donje Dubrave
početkom 20. stoljeća

petnek, Gornji Zakanj, Donji Zakanj, Čurgov i Brežnica. Osobito od druge polovice 18. stoljeća snažno su se obrtnički razvila i neka seoska naselja, koja nikad nisu bila proglašena trgovištima - primjerice Letenje, Goričan, Donji Vidovec i Donja Dubrava. Među njima najveće je značenje imala Donja Dubrava, koja je prema obujmu i dosegu središnjih funkcija obrta znatno premašivala i većinu nabrojanih trgovišta.²

U najvećem dijelu 18. stoljeća Donja Dubrava pripadala je u rimokatoličku župu u Donjem Vidovcu. To je stara srednjovjekovna župa, koja se spominje već u prvom popisu župa Zagrebačke biskupije 1334. godine i to pod imenom Bistrica (Bysztrycz, Zentwyd). Pripadalo joj je područje istočnog Međimurja - naselja Donji Vidovec, Donja Dubrava, Kotoriba, Sveta Marija (Altarec), Donji Mihaljevec i Čukovec.³ S obzirom da su okolna naselja već polovicom 18. stoljeća brojem vjernika i značenjem znatno prerasla sjedište župe, 1789. osnivaju se samostalne župe i u Kotoribi i Svetoj Mariji. Župa Sv. Margarete u Donjoj Dubravi osnovana je 7. veljače 1790. godine («in filiali Inferior Domboru neo erecta Parochia»)⁴ Tako su i u crkvenom pogledu stvoreni svi uvjeti za još brži razvoj naselja. Barokna kapela prerasla je u župnu crkvu, a već je ranije bio izgrađen prostrani jednokatni barokni župni dvor koji je još i danas u uporabi.

U Donjoj Dubravi živi sve više slobodnjaka, a naselje pripada u sastav čakovečkog vlastelinstva, uz nekoliko manjih posjednika. Između podložnika sela Donja Dubrava i vlastelinstva sklopljen je 7. prosinca 1771. godine posebni ugovor (contract), kojim su točno definirane obveze i prava dubravskih podložnika. Za uživanje posjeda cijelo selo je vlastelinskoj blagajni plaćalo 893 rajnske forinte i 30 krajcara. Dobravski selski suci (birovi) i prisežnici određivali su poslove koje su zavisni seljaci morali obavljati za vlastelinstvo. Ugovor su potpisali opunomoćenik vlastelinstva Ladislav Balog, te Dubravčani Mihael Rusak, Jakob Glavak, Blaž Feletar, Tomo Globek, Blaž Herlić, Ivan Mikor, Martin Vugrač i Jakob Smolek.⁵

S obzirom na sve veći broj slobodnjaka, te posebnih odnosa s vlastelinstvom, Donja Dubrava kao veliko i razvijeno selo razmjerno rano dobiva vlastitu lokalnu samoupravu. Općina je osnovana polovicom 18. stoljeća. Dobravska Zebrana Općina imala je sve atribute i ovlasti kao i trgovišna poglavarstva (magistrati). Tu je bio mjesni sudac ili birov (iudice loci), zatim najčešće u

² Feletar, Cehovi i bratovštine..., 174-176

³ Zvonar, Feletar, Donji Vidovec, 15

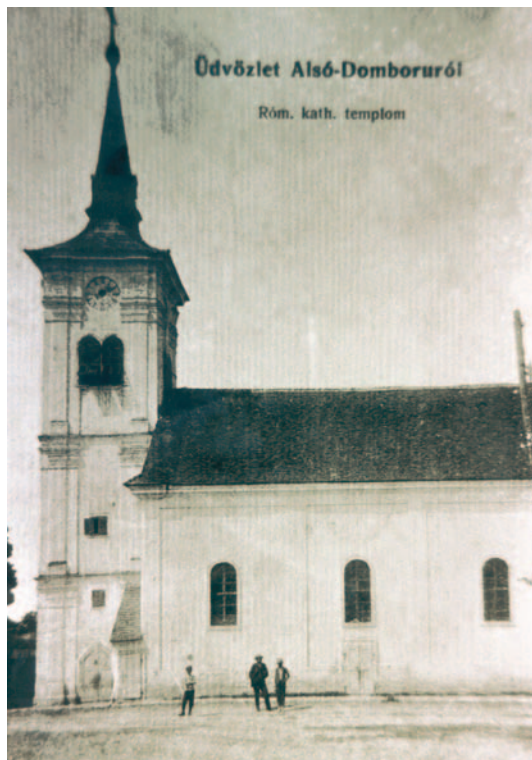
⁴ Općina i župa Donja Dubrava, 19-20; Liber memorabilium parochiae Dubraviensis, Župni dvor Donja Dubrava

⁵ Dokument se čuva u pismohrani Općine Donja Dubrava; Općina i župa Donja Dubrava, 87

istoj osobi i mjesni bilježnik (notarius), te desetak prisežnika ili poglavara. Već potkraj 18. stoljeća dubravska općina djelovala je vrlo uigrano i uspješno. O tome temeljito govori i sačuvani Općinski protokol (zapisnik) od 1784. do 1817. i Općinska knjiga računa od 1769. do 1848. godine.⁶ Primjerice, Zebranu Opčinu 1784. činili su sudac Martin Feletar, te prisežnici Mihael Jakopak, Martin Vugrač, Martin Feletar (sin), Tomo Globek, Juraj Ribič, Ivan Mikor, Ivan Šoštar i Jakob Smolek. U protokolu za 1785. čitamo da je Poglavarstvo «za brodarka Obchinskoga na Dravi posztavila Zajecz Josepha, Letta 1786. pervoga Dneva Meszeczca Januariussa». Tada je započela i katastarska izmjera na području općine, a 1786. bilježnik je bio i učitelj trivijalne škole Antun Lustig.⁷ Bez solidnog funkcioniranja općine ne može se zamisliti niti kvalitetno djelovanje dubravskih obrtničkih cehova. Najstariji poznati dubravski sudac i notariuš bio je 1764. godine Andrija Rusak, a u vrijeme kada je kraljica Marija Terezija potpisala pravila dubravskih cehova, sudci su bili Josip Mikor (1772.) i Martin Feletar (1773.).⁸

Zahvaljujući razvoju poljoprivrede (sve obuhvatnije usvajanje proizvodnje kukuruza i krumpira, uz tradicionalne žitarice), posebice obrta, te darovima Drave (šajkaštvo, zlatarstvo, brodarstvo - prijelaz preko rijeke, te kasnije i fljojsarstvo),⁹ Donja Dubrava demografski raste i na prijelazu 18. u 19. stoljeće formira današnji raster ulica i trgova. Gradnja je bila neplanska, uz prilagođavanje mikroreljefu niskog i dijelom zamočvarenog dravskog poloja. Nastao je raster brojnih krivudavih ulica i uličica, ali se glavne ulice sve ipak sastaju u središtu (na pijacu) kod crkve Sv. Margarete. Gradnja kuća i gospodarskih zgrada bila je tipična za ono vrijeme: bile su to male kuće građene od pletera omazanog glinom i okvira od drvenih greda. Krov je bio pokriven slamom (najčešće raženom, ritek, hiža s krohom). Osim barokne crkve i župnoga dvora, u prvoj polovici 19. stoljeća grade se i prve profane zidane zgrade pokrivene crijepom (biberom). To su bile kasnobarokno-klasicističke kuće dubravske općine, seoske gostionice (oštarije, zvali su je «menza») i druge.¹⁰ U njima su se uglavnom odvijali važniji sastanci (spravišča, skupčine) i dubravskih obrtničkih cehova.

Doseljavanjem uglavnom iz zapadnih dijelova Hrvatske, ali i iz udaljenijih krajeva (ponešto i iz Bosne), stanovništvo je u Donjoj Dubravi razmjerno brzo raslo i u 18. i u 19. stoljeću. Godine

Sl. 2. Barokna crkva Sv. Margarete u Donjoj Dubravi (građena 1850., srušena 1914.) - u crkvi su bile izvještene sve cehovske zastave

⁶ Dubravski Općinski protokol jedinstven je dokument, jer iz seoskih općina u ovom dijelu Hrvatske ne znamo da je očuvan za ikoju drugu seosku općinu. Čuva se u pismohrani Općine Donja Dubrava

⁷ Općina i župa Donja Dubrava, 105-106

⁸ Općinski protokol 1784-1817., dio za 1772.; Općina i župa Donja Dubrava, 106-107

⁹ Šajkaštvo (šajka je mala splav, često natkrivena kožama) je držalo trgovinu i prirodnu razmjenu na Dravi, Muri i pritocima. Fljojsarstvo (fljovs je veća splav sačinjena od balvana) ili splavarstvo razvilo se osobito od početka 19. stoljeća, a središte je bilo upravo u Donjoj Dubravi. Trgovalo se drvom od Pohorja i Kobanskog pa sve do Smedereva. Feletar, Petrić, Donja Dubrava - središte splavarstva..., 156-166

¹⁰ Općina i župa Donja Dubrava, 29-30

1660. u selu je prebrojeno 88 kućegospodara, 1716. godine 112, 1771. godine 225 (i 1287 stanovnika), a 1786. godine 275 kuća i 297 obitelji, odnosno 2051 stanovnik. Taj popis bilježi i 41 obrtnika i trgovca. Do 1828. mjesto je demografski stagniralo (manje doseljavanja, epidemije, krizne godine u poljoprivredi) - tada su prebrojene 272 kuće i 2026 stanovnika.¹¹ Prema prvom sveobuhvatnom popisu iz 1857. godine, u Donjoj Dubravi živjelo je 2602 stanovnika (radi usporedbe: u Legradu 2753, Prelogu 3049, Kotoribi 2633, Donjem Vidovcu 1686 i u Svetoj Mariji 1836 duša). Sve do polovice 19. stoljeća, Donja Dubrava je bila i po broju stanovnika dominantna u istočnom Međimurju (više stanovnika živjelo je jedino u Prelogu ili Legradu). Do godine 1900. broj duša u Donjoj Dubravi povećao se na 3508 (u Legradu je tada živjelo 2896 žitelja, u Prelogu 3956, Kotoribi 2779, Donjem Vidovcu 2166 i u Svetoj Mariji 1976 stanovnika).¹²

Rastu broja stanovnika uvelike je pridonio visoki prirodni prirast. Broj rođenih je u Donjoj Dubravi već krajem 18. stoljeća iznosio više od sto novorođenih godišnje, a broj rođenja se povećavao sve do kraja 19. stoljeća. Prema matičnim knjigama, u župi Donja Dubrava je 1792. kršteno 104 novorođene djece, mortalitet je bio samo 30 pogreba, a vjenčao se 31 par. Godine 1900. natalitet je bio 136 novorođenih, mortalitet 105 umrlih, a vjenčalo se 19 parova. Maksimalan natalitet u povijesti sela zabilježen je 1888. - tada je rođeno 172 djece, a umrlo je 125 ljudi i vjenčao se 41 par.¹³ Prema tomu, bilo je mnogo djece za dubravsku pučku školu, a potom i za šegrte kod dubravskih majstora (a dolazili su i iz okolnih naselja).

DONJODUBRAVSKI CEHOVI U 18. I 19. STOLJEĆU

Usporedo s demografskim i gospodarskim jačanjem mjesta, broj obrtnika se od kraja 18. do početka 20. stoljeća u Donjoj Dubravi povećao s oko 50 u 1786. na oko 140 prema popisu 1910. godine.¹⁴ Tom rastu je uvelike pridonio brzi razvoj trgovine drvom na Dravi, odnosno jačanjem tvrtke Ujlaki-Hirschler i sin, koja je početkom 20. stoljeća zapošljavala više od 400 zaposlenika.¹⁵ Uvidom u ukupnu dosad poznatu dokumentaciju o donjodubravskim cehovima i gospodarskom razvoju, tijekom 19. stoljeća u mjestu je djelovalo 36 različitih obrta. Osim nekih iznimaka, popis obrtničkih struka u Donjoj Dubravi istovjetan je stanju u tadašnjim gradskim središtima i razvijenim trgovištima, poput Preloga, Legrada ili Koprivnice i Velike Kaniže.

U Donjoj Dubravi su u postojećoj dokumentaciji zabilježene slijedeće obrtničke struke: 1. Bačvari (pintari), 2. Bravari (špoljari, šlosari, limari), 3. Brijači (barberi), 4. Brodari (skelari), 5. Čizmari (postolari, obučari, šoštari, opančari, šujstri), 6. Čohaši (čuhaši), 7. Dimnjačari, 8. Farbari (bojadisari), 9. Fljojsari (splavari), 10. Gumbari, 11. Kapari, 12. Kefari (četkari), 13. Klobučari (škerljačari), 14. Kolari, 15. Kotlari, 16. Kovači (potkivači), 17. Krčmari (kerčmari, gostioničari), 18. Krojači (saboli), 19. Krznari, 20. Lađari, 21. Licitari (medičari, svječari), 22. Lončari, 23. Malari (soboslikari), 24. Mesari, 25. Mlinari, 26. Nožari (mačari), 27. Remenari, 28. Sedlari, 29. Stolari (tišljari), 30. Šajkaši, 31. Štavljjači (varge, kušnjari, timari), 32. Tesari (cimermani), 33. Tkalci, 34. Urari (vurmuhari), 34. Užari (vužari), 35. Zidari i 36. Zlatari (ispirači zlata). Vjerojat-

¹¹ Općina i župa Donja Dubrava, 95-107

¹² Općina i župa Donja Dubrava, 37; radi usporedbe, danas (popis 2001.) u Donjoj Dubravi živi 2274 stanovnika ili 12,6 posto manje nego 1857. godine. U Legradu živi tek 1276 stanovnika ili 53,7 posto manje nego 1857., u Prelogu 4332 ili 42,2 posto više, u Kotoribi 3333 ili 26,6 posto više, u Donjem Vidovcu 1595 ili 5,4 posto manje i u Svetoj Mariji 1700 duša ili 7,4 posto manje nego 1857. godine

¹³ Općina i župa Donja Dubrava, 97-106; koliko je i Donju Dubravu pogodila «bijela kuga» i to osobito u zadnjih četrdesetak godina, pokazuje podatak iz 2006. - tada je u selu rođeno samo 16 djece, umrlo je 25 ljudi, a vjenčalo se 7 parova

¹⁴ Cimerman, Obrt u Međimurju, 81-86; Općina i župa Donja Dubrava, 95-107

¹⁵ Feletar, Petrić, Donja Dubrava - središte splavarstva..., 157-164

no je djelovala i još koja vrsta obrtnika, ali o tome nemamo podataka. Baš kao što nema točnih podataka i o tome koliko je radilo radnji u pojedinim vrstama obrta. S obzirom na čestinu pojavljivanja u dokumentaciji i popisima, može se zaključiti da je bilo najviše čizmara (postolara), potom krojača, te tkalaca, stolara i kovača. Oni su činili i 70 posto svih dubravskih majstora.¹⁶

Kao i u drugim središtima obrta, i u Donjoj Dubravi je varirao broj registriranih obrtnika, zavisno od općih gospodarskih i političkih prilika (zakonodavstva). Uvijek je dosta obrtnika radilo na «crno», odnosno bilo ih je službeno neregistriranih. Nakon ukidanja cehova (Obrtni zakon iz 1872.) je pogotovo porastao broj neregistriranih obrtničkih radnji. Godine 1892. osnovan je Obrtni zbor za Donju Dubravu i Kotoribu. Prema podacima toga Zbora, doduše iz 1927. godine, u Donjoj Dubravi je nakon Prvoga svjetskog rata bio registriran 91 obrtnik. Od toga broja bilo je čak 35 postolara i čizmara, ili 38,5 posto.¹⁷ Već od druge polovice 19. stoljeća, dubravski meštiri, a posebice čizmari, iznosili su svoju robu na sajmove u kaniškom dijelu Ugarske, te osobito u Podravini i na Bilogori i kalničkom Prigorju.

Prema podacima iz knjige zapisnika Velikoga ceha iz Donje Dubrave, od 1813. do 1873. godine kod meštiri toga ceha izučilo je zanat ukupno 146 šegrta. Donja Dubrava je u 19. stoljeću postala stjecište mladića iz šire okolice koji su kod ovdašnjih majstora izučavali zanat. Od spomenutih 146 završenih šegrta (koji su se «oslobodili i prijeli su v kalfe»), njih najviše bilo je iz Donje Dubrave (94 ili 64,4 posto), ali i iz Donjeg Vidovca (8), Kotoribe (6), Svete Marije (4), Legrada (5), Gyelekovca (3), Serdehelja (3), Kerestura (2), Bregi (2), Peteranca (3) i po jedan iz Podbresta, Rasinje, Kostanjevca, Martijanca, Ivanovca, Toplica, Lunjkovca, Mihaljevca, Fičehaza, Čakovca, Velike Kaniže, Žakanja, Bukovca, Gotalova, Belezne i Otoka.¹⁸ Na temelju tih i sličnih podataka, može se izračunati da je svake godine u nauk kod dubravskih meštiri stupalo između 18 i 22 šegrta, a završilo je nauk između 14 i 16 naučnika. Bila je to važna produkcija obrtničkog kadra kako za Donju Dubravu tako i za okolna naselja. Valja još dodati da je manji broj mladića iz Donje Dubrave odlazio na šegrtovanje u Legrad, Koprivnicu, Prelog, Kanižu ili Čakovec, što je davalo novu snagu dubravskom obrtu. Uz to, u Donjoj Dubravi bilo je na «vandranju» (boravku i usavršavanju kod majstora) desetak kalfi (djetića, mladencov), a dubravski kalfe su pak odlazili na vandranje u okolna obrtnička središta.¹⁹

S obzirom na manjkavu dokumentaciju, još uvijek je teško sa sigurnošću utvrditi koji su cehovi i kada djelovali u Donjoj Dubravi. Uz to, u 18. stoljeću su se obrtnici udruživali u cehove jedinstveno za cijelu župu Donji Vidovec, pa su članovi bili i majstori iz Donjeg Vidovca, Kotoribe i Svete Marije. Budući da je broj majstora bio najveći u Donjoj Dubravi, tu su se izdavala i čuvala cehovska pravila, cehovske oznake i obdržavala propisana sijela. Iznimka je Zlatarski ceh, koji je imao sjedište u Donjem Vidovcu, gdje je i živjelo najviše ispirača zlata. I dubravski šajkaši i lađari, s obzirom da ih je bilo malo, najvjerojatnije su bili učlanjeni u Ceh šajkaša i lađara u tada razvijenijem Legradu.²⁰

Pretpostavlja se da je najstarije udruženje obrtnika u Donjoj Dubravi bio **Čizmarski ili šoštarski ceh**. Zbog nešto kasnijeg razvoja naselja, Donja Dubrava je pravila toga ceha dobila najvjerojatnije polovicom 18. stoljeća. Pravila su prepisana od sličnoga ceha iz jednog od susjednih

¹⁶ Dokumentacija o cehovima, pismohrana Općine Donja Dubrava; arhiva D. Feletara Koprivnica; Cimerman, Obrt u Međimurju, 81; Brozović, Građa za povijest Koprivnice, 124-126

¹⁷ Cimerman, Obrt u Međimurju, 101-105

¹⁸ Knjiga pravila i zapisnika djetića Velikog ceha u Donjoj Dubravi iz 1772., te od 1813. do 1873., pismohrana Općine Donja Dubrava

¹⁹ Feletar, Obučarstvo i kožarstvo..., 111-152

²⁰ Iz cehovske dokumentacije jasno se vidi da je sjedište većine cehova župe Donji Vidovec bilo u Donjoj Dubravi, gdje je bilo i najviše obrtnika. Pismohrana Općine Donja Dubrava

Sl. 2. Uljana slika Sv. Margarete s oznakama postolara - sa zastave Čizmarskog ceha u Donjoj Dubravi

obrtničkih središta. U Čakovcu je Čizmarski ceh svoja pravila dobio već 1677.,²¹ u Koprivnici 1681.,²² a u Legradu 1697. godine. Pravila legradskog ceha izvorno su pisana na latinskom (diačkom) jeziku, ali su 1711. prevedena na hrvatski: «Ove privilegije iz diachkoga na horvaczky iezik preinachili od rechi do rechi ieszu uchinili prepiszali mesztri ssozstarszki po mene Koncos Istvanom, die 24 februariusssa Letta 1711».²³ Ta Pravila legradskog Šošarskog i kušnjarskog ceha zacijelo su prepisali dubravski čizmari polovicom 18. stoljeća, ali se dokument izgubio. Dubravski Čizmarski ceh spominje se posredno u nekim dokumentima, a postoji i duga tradicija i predaja. Jedino je očuvana umjetnička slika (ulje na platnu nepoznatog majstora), koja je resila barjak Čizmarskog ceha. Od stare zastave, koja se nekad čuvala u župnoj crkvi i potpuno se raspala, ostala je sačuvana samo ova slika. Prikazuje Sv. Margaretu (po ko-

joj i župa nosi ime), kako čuva simbole čizmara (vidi fotografiju).²⁴

I **Mlinarski ceh** u župi Donji Vidovec nastao je krajem prve polovice 18. stoljeća. Kroničar Legrada Jenö Haller piše da su legradski mlinari za svoj ceh prepisali 1750. godine pravila Mlinarskog ceha župe Donji Vidovec.²⁵ Ta je pravila kasnije, 1768. godine, potpisala carica Marija Terezija. Mlinarstvo na Dravi (vodenice) ima izuzetno dugu tradiciju,²⁶ pa je već u 18. stoljeću kod Donjeg Vidovca, a posebno kod Donje Dubrave radio veći broj mlinova. S obzirom da je sjedište većine cehova vidovečke župe bilo u Donjoj Dubravi, analogijom se može pretpostaviti da je to bio slučaj i s Mlinarskim cehom. Dosad ni u Donjem Vidovcu niti u Donjoj Dubravi nije pronađena dokumentacija toga ceha.

O **Krojačkom i čohaškom cehu** se zna mnogo više, jer je sačuvana dosta obilna dokumentacija. U dijelu dokumenata taj se ceh zove i **Sabolski** (Cseh Szabolszky), pod utjecajem mađarskog jezika. Nije posve jasno da li su tom cehu pripadali i brojni tkalci, a vjerojatno jesu. U Muzeju Međimurja čuva se vrč **Tkalačkog ceha** iz Donje Dubrave iz 1768. godine, ali po simbolima na tom svečanom cehovskom vrču, on može simbolizirati jednako i krojački ceh.²⁷ Čini se ipak da se sva dokumentacija odnosi na Ceh krojača i čohaša, koji je imao za cijelu župu Donji Vidovec sjedište u Donjoj Dubravi.

²¹ Toma, Cehovi u Međimurju, 150-155; Feletar, Iz povijesti Međimurja, 158-162; i u Štrigovi su 1718. donijeta Pravila Čizmarskog ceha, koja su prepisana od istoimenog ceha u Vraždinu

²² Horvatić, Iz povijesti koprivničkih cehova, 135-141

²³ Feletar, Pravila legradskog Šošarskog..., 134-138

²⁴ Čizmarski ceh se u Donjoj Dubravi neizravno spominje u općinskom protokolu 1784.-1817. i u spomenici župe Sv. Margarete u Donjoj Dubravi. Uljana slika na platnu sa barjaka Čizmarskog ceha čuva se u arhivu Općine Donja Dubrava

²⁵ Haller, Legrad törtenete, 133-137

²⁶ Kolar-Dimitrijević, Wagner, Vodenice u Hrvatskoj..., 83-120

²⁷ Feletar, Iz povijesti Međimurja, 160; Općina i župa Donja Dubrava, 90

Sl. 4. Mlin vodenica kod drvenoga mosta preko Drave u Donjoj Dubravi

Krojački ceh je zacijalo postojao već ranije (o čemu govori i godina zapečena na spomenutom cehovskom vrču), ali njegova pravila potpisala je osobno carica Marija Terezija 23. ožujka 1772. godine. Ta su pravila pisana latinskim jezikom, a prijevod po prvi put donosimo u prilogu ovoga članka. Ceh **sartorium et gausapeariorum in parochia Vidoviczensi** posebno je značajan za razvoj obrta u cijeloj vidovečkoj župi, a posebice u Donjoj Dubravi gdje je bilo njegovo sjedište.²⁸ Sve članove ili articulusse Pravila Krojačkog i čohaškog ceha komentirat ćemo u posebnom poglavlju ovoga članka.

Pravila iz 1772. zasigurno su, prema tadašnjem običaju, prepisana od krojačkog ceha u nekom drugom obrtničkom središtu, ali o tome nema točnog podatka. Po tadašnjoj navadi carskih dokumenata, na prvoj nacifranjoj i urešenoj stranici tekst počinje: Nos Maria Theresia dei gratia Romanorum Imperatrix Vidua, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae et Sclavoniae Regina Apostolica...²⁹ Nakon osamnaestoga članka i kićenog završetka piše da su Pravila data «u našem nadvojvodskom gradu Beču u Austriji, dana 23. mjeseca ožujka, godine Gospodnje 1772., a 32. godine našega vladanja kraljevinama Ugarskom, Češkom i ostalima». Na kraju su vlastoručni potpisi Marije Terezije, grofa Franje Eszterhazyja, te Ferdinanda Scultetyja. Pravila su potvrđena i u nastavku skupštine slavne Županije Zala godine gospodnje 1772., dana pak 14. mjeseca svibnja u gradu Zala Egerszegu. U potpisu je Ladislav Skublics, bilježnik Zaladske županije.³⁰

Sačuvala se i knjiga zapisnika i blagajne od 1837. pa sve do 1975. godine, koja je na mjestima vrlo manjkava. Na koricama je netko mnogo kasnije napisao «Društvena knjiga od leta 1837. a ponovljena 1942.», dok na drugoj unutrašnjoj stranici piše: «Društvo Velikog ceha - počelo 1770. leta. Članov je bilo 22». Knjiga se odnosi na više cehovskih udruženja u Donjoj Dubravi. Na

²⁸ Originalna Pravila Krojačkog i čohaškog ceha, pisana na latinskom jeziku na pergameni i s velikim pečatom u drvenoj kutiji, te potpisom carice Marije Terezije, našli smo na tavanu čuvarice zapisnika Češkoga društva u Donjoj Dubravi. Sada se čuva u pismohrani Općine Donja Dubrava

²⁹ Prva i druga stranica Pravila Krojačkog i čohaškog ceha, pismohrana Općine Donja Dubrava

³⁰ Zadnje dvije stranice Pravila Krojačkog i čohaškog ceha

Sl. 5. Svečani vrč Tkalačkog ili krojačkog ceha u Donjoj Dubravi iz 1768. godine (Muzej Međimurje Čakovec)

početku je zapisnik ili zapravo knjiga blagajne Plemenitoga Cseha Szabolszkoga, dakle Krojačkoga ceha i to od 1837. do 1855. godine. Potom slijedi miješana knjiga zapisnika i blagajne Velikoga ceha i Češkog ili pogrebnog društva u Donjoj Dubravi.³¹ Iz te knjige dosta toga možemo saznati o djelovanju Krojačkoga ceha, koji je imao majstore-članove i iz Donjeg Vidovca, Kotoribe i Svete Marije.

Iz 1837. sačuvao se vrlo vrijedan popis članova Krojačkoga ceha s izvještajem o redovitosti plaćanja obveza «vu Czehszku Ladiczu». Na početku piše: «Imena y prineszki Czlenova Czeha Szabolszkoga pobiranye Letta 1837. Czehmesster Felletar Peter Letta 1837.» Potom slijedi popis majstora, koji su članarinu u cehu plaćali po četvrtinama (frtalima) godine i to po 7 f: 1. Felletar Peter, 2. Kapuszta Stefan, 3. Chismesia

Mihaly, 4. Sigulics Miklos, 5. Chismesia Miklos, 6. Bermanecz Ivan, 7. Czesztar Martin, 8. Megyimorecz Ivan, 9. Kengyell Josef, 10. Svagely Peter, 11. Kuzmics Josef, 12. Felletar Isidor, 13. Megyimorecz Mihaly, 14. Habianecz Marko, 15. Toplek Stefan, 16. Horvat Martin, 17. Ivanek Martin, 18. Kuzmicz Anton, 19. Mekovecz Stefan, 20. Haramia Stef, 21. Czismesia Jakob, 22. Jadan Matia, 23. Felletar Josef, 24. Felletar Martin, 25. Chutros Michael, 26. Petrak Mirko, 27. Simunich Gyuro, 28. Salamon Rok, 29. Vugrinecz Anton, 30. Mlinarics Stef.³²

Godine 1838. czech messter Plemenitoga Cseha Szabolszkoga v Dolnyi Dobravi bio je Kapuszta Istvan, a skupchina ceha obdržavala se tradicionalno dva puta godišnje - na Novu godinu i na Tijelovo (30. Juniussa). I tada je popisano 30 majstora: 1. Kapuszta Istvan, 2. Chismessia Mihaly, 3. Chismessia Miklos, 4. Bermanecz Ivan, 5. Czesztar Mathias, 6. Megyimorecz Ivan, 7. Krussely Josef, 8. Svagely Peter, 9. Kunits Josef, 10. Felletar Imbro, 11. Megyimorecz Mihaly, 12. Habianecz Marko, 13. Toplek Stefan, 14. Horvat Martin, 15. Jambrech Martin, 16. Kuzmics Anton, 17. Mekovecs Stefan, 18. Haramia Stefan, 19. Chismessia Jakob, 20. Szalamon Feri, 21. Vugrinecz Anton, 22. Mlinarics Stefan, 23. Felletar Peter, 24. Jadan Ivan, 25. Felletar Josef, 26. Felletar Mato, 27. Chutra Mihaly, 28. Ruszak Mihaly, 29. Simonics Stefan i 30. Klarics Josef.³³

Cehmeštri i drugi dužnosnici ceha birali su se na mandat (uglavnom) od dvije ili jedno vrijeme samo na jednu godinu. Očito se pazilo da se koji majstor iz vodstva ceha previše ne osili. Godine 1840. czech messter je bio Megyimorecz Mihaly, zatim 1842. Felletar Fridrik, 1844. Fuchek Matjas, 1846. Habianetz Marko i 1849. godine Horvat Martin. On se zadržao na toj funkciji gotovo pet godina. Godine 1850. na popisu Sabolskoga ceha bilo je 27 registriranih majstora krojača i čohaša (možda i koji tkalac): 1. Horvat Martin, 2. Kapuszta Stefan, 3. Magyimorecz Ivan, 4. Kunits Josef, 5. Felletar Fridrik, 6. Magyimorecz Mihaly, 7. Habianecz Marko, 8. Toplek Stefan, 9. Fuchek Matias, 10. Kutzich Anton, 11. Haramia Stefan, 12. Chismesia Jakob, 13. Vugrinecz An-

³¹ Knjiga zapisnika i blagajne nekih dubravskih cehova čuva se u pismohrani Općine Donja Dubrava

³² Popis vjerojatno nije kompletan. Možda su to majstori samo iz Donje Dubrave

³³ Knjiga zapisnika i blagajne Sabolskoga ceha, pismohrana Općine Donja Dubrava

Sl. 6. Knjiga Pravila Krojačkog i čohaškog ceha pisana na pergameni

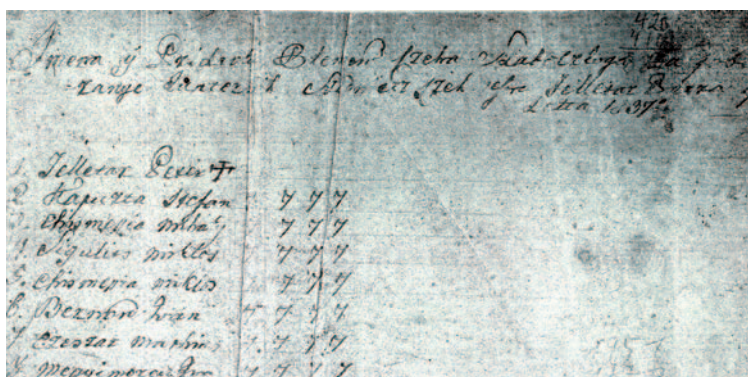
Sl. 7. Prva stranica Pravila Krojačkog i čohaškog ceha u Donjoj Dubravi iz 1772. godine

ton, 14. Mlinarits Stefan, 15. Klarics Joszef, 16. Feletar Mihaly, 17. Kendyel Stefan (chuhacs), 18. Kranyecz Stefan, 19. Novakovitc Adam, 20. Plehek Rudolf, 21. Ztermecski Josef, 22. Kendyel Stefan (szabol), 23. Horvat Blas, 24. Feletar Petra, udova, 25. Ruzsak Mihalya, udova, 26. Horvat Stefan i 27. Hitach Stef.³⁴

Međimurje, pa tako i Donju Dubravu, ban Josip Jelačić vratio je 1848. u upravni sastav Hrvatske, ali nažalost samo privremeno - do 1862. godine. U to doba zapisnici su opet pisani na sočnoj hrvatskoj kajkavštini, a zadnji cehmešter Sabolskog ceha koji se spominje u knjizi blagajne je 1855. bio Feletar Mihaly. Krojački ili Sabolski ceh nastavio je i dalje djelovati, njegovi su meštari i kalfe bili i u članstvu Češkog ili pogrebnog društva u Donjoj Dubravi, ali su se zapisnici izgubili. U međuvremenu su se na državnom planu zbivale snažne promjene u organizaciji obrtne proizvodnje, a pod utjecajem stvaranja građanskog, manufakturno-ranoindustrijskog društva.

Već je Marija Terezija htjela svojim patentima dovesti cehove u red i pod kontrolu, a to je uspjelo Općim cehovskim redom tek 1813., dok se tri godine kasnije za sve majstore i kalfe uvode

Sl. 8. Početak popisa majstora Krojačkog ili sabolskog ceha u Donjoj Dubravi iz 1837. godine u zapisniku Velikoga ceha

³⁴ Završetak zapisnika i blagajne Sabolskog (krojačkog) ceha

Sl. 9. Prva stranica
Pravila Velikoga ceha u
Donjoj Dubravi iz 1772.
godine

putne knjižice (znači, potpadaju pod policijsku kontrolu). Godine 1848. Jelačić je u Hrvatskoj ukinuo kmetstvo, a i cehove se već polako željelo ukinuti jer su kočili razvoj obrta i manufakturna. Zato je Jelačić 1851. donio Privremeni napatuk ob uređenju trgovačkih i obrtnih poslova u krunovini Hrvatskoj i Slavoniji. Cehovi doduše nisu ukinuti ali su bitno povećana individualna prava majstora i smanjena željezna stega cehova. Carski patent iz 1860., poznat kao Novi cehovski red, službeno je ukinuo cehove i proglasio slobodu obrta. To je potvrđeno i Obrtnim zakonom iz 1872. godine.³⁵ Poneseni inercijom i tradicijom, donjodubravski cehovi (odnosno cehovi župe Donji Vidovec), nastavili su djelovati gotovo sve do kraja 19. stoljeća, kada se počinju osnivati obrtničke zadruge i obrtni zborovi.

Najviše majstora i kalfi okupljao je dubravski **Veliki ceh**. To je izvorno **Ceh kovača, bravara, tesara, bačvara, kolara, stolara, remenara i krznara** (fabrorum, ferrariorum, serariorum, lignariorum, rotariorum, arculariorum, lorariorum et pelliorum). I pravila ovog ceha, koji je posve sigurno počeo djelovati i ranije, potpisala je kraljica Marija Terezija 23. ožujka 1772. godine. Pisana su na pergameni, latinskim jezikom, a providena su velikim carskim pečatom u drvenoj kutiji. Na kraju su vlastoručno potpisani: Maria Terezia, Franjo Eszterhazy i Andrija Raiter.³⁶ U knjizi zapisnika (i blagajne) Velikog ceha piše (1837.) da su ga zvali još i Miješani ceh (Zmessani Cseh), jer je u njemu bilo učlanjeno mnogo majstora različitih struka. Radi usporedbe, Veliki ceh sa Štatutom Ceha djetića, osnovan je u Legradu (koji je bio znatno razvijeniji i imao je status poveljnog trgovišta) sto godina ranije - 1677. godine (Pravila Ceha djetića Velikog ceha potpisao je 1684. godine grof Adam Zrinski).³⁷ Zanimljivo je još spomenuti da se u Donjoj Dubravi saču-

³⁵ Cehovi, natuknica u Hrvatskoj enciklopediji, II., Zagreb 2000., 478

³⁶ Pravila Velikog ceha također su pronađena na tavanu u Donjoj Dubravi, a čuvaju se u pismohrani Općine. Pravila je s latinskog na hrvatski jezik prevela prof. Karmen Levanić iz Državnog arhiva u Varaždinu

³⁷ Feletar, Cehovi i bratovštine u Podravini..., Podravina 3, Koprivnica 2003., 173-181

Sl. 10. Svečani vrč Velikoga ceha u Donjoj Dubravi iz 1795. godine (Vrtaričeva krčma)

Sl. 11. Vrtaričeva krčma u Donjoj Dubravi, gdje su se na sijela skupljali majstori dubravskih cehova

vao svečani vrč s oznakama Velikoga ceha na kojemu je ugravirana 1795. godina. Taj se vrč koristio na cehovskim sijelima još i početkom 20. stoljeća.³⁸

Veliki ceh regulirao je prava i obveze djetića (kalfi) i to najvjerojatnije za sve obrtničke struke. U Donjoj Dubravi su sačuvana tri (usporedna) pravila djetića Velikoga ceha pisana na hrvatskom kajkavskom jeziku, iz kojih se vidi i djelatnost i način života toga ceha. **Regule Mladenczov** iz 1768. napisane su prije nego što je Veliki ceh dobio svoja osnovna pravila (1772.), što potkrepljuje zaključak da je taj ceh osnovan znatno ranije, vjerojatno sredinom 18. stoljeća kada su nastali i drugi dubravski cehovi (za župu Donji Vidovec). U Regulama Mladenczov iz 1768. nabrajaju se struke: «kakoti Szrebenaiszkem, Slosarszkem, Drakszarskem, Tislyarszkem, Spolyarszkem, Kovachkem, Kollarszkem, Szedlarszkem, Remenarszkem y Kerznarszkem». Iz toga dokumenta jasno je da je Veliki ceh imao sjedište u Donjoj Dubravi, jer se na kraju izriječom navodi: «vu Dubravi dneva 23 Aprilusza Letta 1768».³⁹

U istoj knjizi cehalija nalaze se i (skraćena) **Pravila djetića Velikoga ceha**, koja su izdana Letta 1772. na nassu faru Vidovechku. Napisano je samo 10 članaka pravila, tako da manjka završetak i time mjesto izdavanja.⁴⁰ Zato su iste 1772. godine izdana (kompletna) **Pravila djetića Velikoga ceha**, koja su nastala na temelju pravila Velikog ceha koja je potpisala te godine Marija Terezija. Iz uvoda se vidi da su u Velikom cehu bili i djetići (kalfe) iz Kotoribe, Donjeg Vidovca i Svete Marije, a dakako najviše iz Donje Dubrave. U dokumentu piše i točno mjesto izdavanja: «Dano vu Dubravi po Velikom Czehu die 25 martiussa Leta 1772». Također je naznačeno da su pravila namijenjena «postenem Mladenczom meszta Dolnye Dubrave od rechih do rechih raztolnachili ieszmo koteri Articulussi ovako sze imaju...»⁴¹

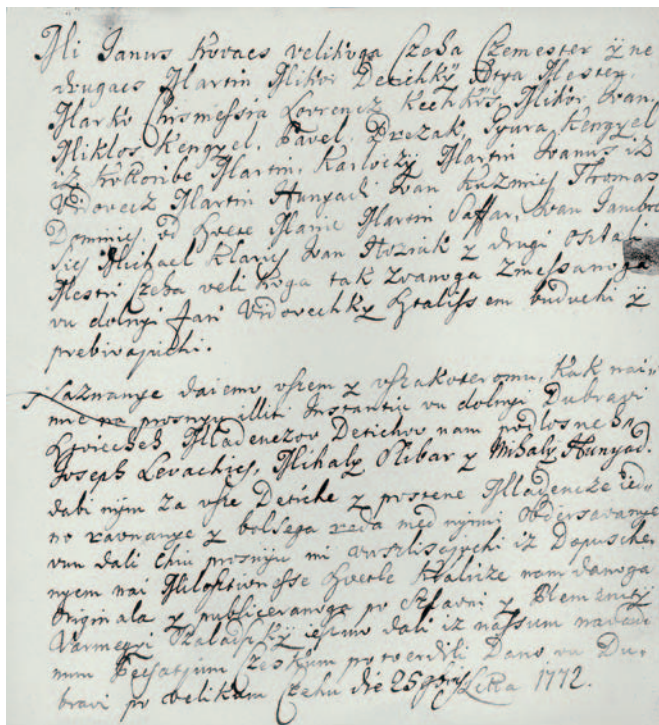
Nakon djetičkih pravila, u sačuvanoj knjizi Velikoga ceha u Donjoj Dubravi, slijede i kratki zapisci imena svršenih šegrti koji su postali mladenci ili djetići ili kalfe, i to u razdoblju od 1813. do zaključno 1873. godine. Tada je očito prestalo djelovanje Velikoga ceha u ranijem obliku, pa

³⁸ Dva su svečana cehovska vrča nađena na tavanu nekadašnje Vrtaričeve krčme u Donjoj Dubravi (ranije krčma obitelji Seifried), a danas se čuvaju kod obitelji Čižmešija na istom gruntu. I Pravila Velikoga ceha sadržajno ćemo detaljnije analizirati u ovom članku

³⁹ Regule Mladenczov - knjiga pravila djetića Velikoga ceha, pismohrana Općine Donja Dubrava

⁴⁰ Skraćena Pravila djetića Velikoga ceha u Donjoj Dubravi

⁴¹ Pravila djetića Velikog ceha, pismohrana Općine Donja Dubrava

Sl. 12. Početak Pravila djetića Velikoga ceha u Donjoj Dubravi iz 1772. godine

se nastavlja rad Češkog ili pogrebnog društva, a ukidanjem cehova 1872. majstori se upućuju na zadružno organiziranje. Kao primjer popisa novih djetića Velikoga ceha u Donjoj Dubravi navodimo «oslobođene šegrete» od 1813. do 1821. godine: Letta 1813-ga za Atyamesstra Hraschanecz Mihalya y Bejaromesztra buducsi Deticsi Velikoga Czeha kak najmre: Margyetko Steffan, Lisziak Ivan, Mikor Steffan, Ribics Gyuro, Najszeter Joseff, Kraly Gyuro, Dalekovicz Gregor, Ruzsak Andro, Golubich Mihaly, Jakupak Martin Anno 1814, Vialleries Steffan, Jagodics Thomas, Horvath Ivan, Hraschanecz Stephan 1815, Domladinecz Mathias, Josephus Perszeich 1816, Perszeics Mathias iz Bregov 1818, Berlyak Joseff, Georgius Kengyel, Stephanus Sopper iz Podbresta 1818., Stephanus Haramia iz Dubrave, Mikor Martin iz Dubrave,

Pongracz Martin iz Vidovecz, Joseff Tokar iz S. Marie, Martin Csismesia iz Dubrave 1820, Ivan Mikulan iz Dubrave, Casimir Zrinski Detich Tisslarszki iz Martianecz, Andrass Varga Tislar iz Dubrave oslobogyen 1821 itd.⁴²

Velika knjiga zapisnika i blagajne, koja se od 1837. do 1855. odnosi na Sabolski (krojački) ceh, zabilježila je i neke podatke o Velikom cehu za razdoblje od 1867. do 1873., a od tada se zapisci poglavito odnose na Češko ili pogrebno društvo u Donjoj Dubravi. Kao majstori Velikoga ceha 1867., kada je Czeh Messter bio Bekis Janos, navode se: 1. Kiščinal Blaž, 2. Golob Andras, 3. Čizmesia Gyuro, 4. Stefič Andro, 5. Horvat Josef, 6. Horvat Martin, 7. Kelemen Francz, 8. Vučenić Vinczi, 9. Bajkovecz Gyuro (zidar), 10. Kunič Karoly, 11. Hraščanecz Martin, 12. Mernyavecz Ivan (szabol), 12. Margyetko Stefan, 13. Ujlaki Gyuro (spolar), 15. Klarić Josef, 16. Kovač Josef, 17. Jadan Mihaly, 18. Horvat Stefan Vugračov, 19. Virovecz Mihaly, 20. Ujlaki Gyuro (kolar), 21. Kelemen Josef, 22. Buković Gyuro (špoljar), 23. Feletar Stefan, 24. Novakovich Anton, 25. Mikor Imbro, 26. Režek Francz, 27. Lisziak Anton, 28. Čismesia Mihaly, 29. Varga Ivan, 30. Mikulan Josef (skerlyaćar), 31. Haramia Jakob (tislar), 32. Trstenyak Josef (pintar), 33. Varga Gyuro i 34. Horvat Blas (szabol).⁴³

U spomenutoj knjizi zapisnika doznajemo i kada se tko «oslobodio», odnosno postao kalfa, te koliko je kada prikupljeno novaca ili «penez vu Csehku Ladiczu». Kao primjer može poslužiti navod iz 1869. godine: «Dne 26. Julia 1869. Jakobčin Francz se oslobodio i učinio kakti kalfarski detić i platio vu cesku ladicu 2 for». Iz 1871. zabilježeno je vodstvo Velikoga ceha: cehmešter je Horvat Josef od 1. decembra 1871., otsamester Kranycz Gabor, bijaro mester Ujlaky Gjuro, zastavnik Varga Ivan i szogal Kelemen Ivan. Veliki ceh tada očito već obavlja i funkciju češkog

⁴² Knjiga djetićkih pravila Velikoga ceha, pismohrana Općine Donja Dubrava

⁴³ Knjiga zapisnika i blagajne Velikoga ceha, pismohrana Općine Donja Dubrava

Sl. 13. Brod ili skela na Dravi kod Donje Dubrave - skelu su vozili izučeni kormanoši

pogrebnog društva, jer se spominje i sogal, odnosno pomoćnik ili kočijaš na pogrebnim kolima (mrtvečka kola).⁴⁴

Iz zapisnika za 1873. zanimljivo se može saznati i slijedeće: «1. januara 1873. za sprevod paltiji Chismesia Mare Ivanekovičeve 3 f. Cesko zpravišče bilo je i postavilji jesmo szogala Varga Ivana i zastavnika Margyetko Stefana. Mladi Majztri koji Duguju jošče vu Češku taksu: 1. Horvat Pavel, 2. Halabarecz Jakop, 3. Horvat Ivan Spolar, 4. Jakopak Vinczi, 5. Repics Silvester, 6. Kiscinal Vinczi, 7. Zinics Gyuro, 8. Horvat Jakop, 9. Varga Gyuro, 10. Miszer Gyuro, 11. Bukovlyanecz Josip, 12. Kranjecz Imbro i 13. Frančič Janus». Iz 1872. sačuvao se i popis majstora Velikoga ceha u Donjoj Dubravi «koji jeszu bilji pri Svetoj Meshi na Szvetu Margaretu: Jakopak Josef, Miszer Gyuro, Kanoti Imbro, Horvat Blas Szabol, Liszjak Anton, Vučenik Vinci, Mikolan Josef, Varga Ivan, Varga Gyura, Ujlaki Jakop, Repič Silvester, Petrič Josef, Kelemen Francz, Kranjecz Imbro, Horvat Blas Shalamon, Ujlaki Gjuro Spolar, Ujlaki Gyuro Kolar, Megyimorecz Stef, Jakopak Vinczi...»⁴⁵

U Donjoj Dubravi još i danas, a pogotovo do 60-tih godina 20. stoljeća, postoji živo sjećanje na život cehova i navade majstora, kalfi i šegrta. D. Šafar piše da su tijekom 18. stoljeća «samo kovačke radionice imale to pravo da budu locirane ravnomjerno po dijelovima sela na javnim površinama. To je sigurno bilo predviđeno iz razloga što su u prošlosti sve nastambe i gospodarske zgrade u selu bile drvene i sa slamnatim krovovima, a mješina u kovačkoj radionici je morala raspirivati vatru».⁴⁶ Jedna takva originalna kovačnica, s kompletnim alatom, ostala je sačuvana do danas u dijelu sela prema Dravi.⁴⁷

⁴⁴ Članovi Velikoga ceha obavljali su i poslove u organizaciji sprovoda ne samo za svoje umrle članove i nego i za mještane Donje Dubrave

⁴⁵ Nakon 1873. u knjizi zapisnika i blagajne još se samo ponekad spomene djelatnost Velikog ceha kao obrtničke organizacije, a prvenstveno se govori o djelovanju Češkoga ili pogrebnoga društva

⁴⁶ Šafar, Donja Dubrava između dva svjetska rata, 42-43

⁴⁷ Do danas je u Donjoj Dubravi sačuvano mnogo obrtničkog alata, pa i onog ručne izrade, osobito metalnih struka, postolara i nekoliko tkalačkih stanova. Općina Donja Dubrava otkupila je zadnju starinsku kovačnicu, koja je obnovljena

Sl. 14. Svečani vrč Brodarskog i splavarskog ceha u Donjoj Dubravi iz 1834. godine (Vrtarićeva krčma)

U Donjoj Dubravi je najvjerojatnije u 19. stoljeću osnovan i **Ceh splavara i brodara**. Njegovo postojanje potvrđuje i sačuvan svečani cehovski vrč, na kojem je ugravirana 1834. godina, te simboli riječnog broda (za prijevoz, kompa) i splavi (fljojsa).⁴⁸ To je različiti ceh od Šajkaškog i lađarskog ceha koji Haller spominje u Legradu, s pravilima iz 1717. godine.⁴⁹ Šajke su bile manje splavi s nadstrešnicama, koje su služile za prijevoz roba Dravom i za trgovanje, a sličnu funkciju imali su i veći čamci ili lađe (koji su služili i za prijevoz ljudi, pa i stoke). Nešto šajkaša (praktički trgovaca) bilo je i u Donjoj Dubravi i u župi Donji Vidovec, pa su se oni, prema svemu sudeći, uključivali u legradski ceh.

Međutim, Donja Dubrava početkom 19. stoljeća postaje središte sve razvijenije trgovine drvom (balvanima) na Dravi. To je bilo tradicionalno splavarstvo (fljojsarstvo, rancarija), jer je u Donjoj Dubravi 1822. osnovana velika tvrtka za trgovinu drvom Ujlaki-Hirschler i sin. Ona je trebala sve veći broj splavara (dravskih kormanoša), koji su gradili svoje

Sl. 15. Splav ili fljojs na Dravi kod Donje Dubrave - zanat splavara kormanoša valjalo je dobro naučiti

⁴⁸ Vrč se čuva kod obitelji Čižmešija u Donjoj Dubravi

⁴⁹ Haller, Legrad törtenete, 158-159

Sl. 16. Upravna zgrada tvrtke za trgovinu drvom Ujlaki - Hirschler i sin u Donjoj Dubravi, izgrađena 1869.

kućerke odmah kraj Drave, u predjelu Donje Dubrave koji se zove Prekop.⁵⁰ Uz to Donja Dubrava je obdržavala dva važna riječna prijelaza - na Dravi prema Podravini i na Muri kod Velikog Pažuta prema mađarskoj Legradskoj gori. I zanat brodara učio se tri godine (brod ili kompa). Bilo je opravdano da dubravski fljojsari i brodari osnuju svoj posebni ceh, pa i zbog specifičnosti svojega posla. Konačno, vrč toga ceha iz 1834. pronađen je upravo na tavanu Vrtarićeve krčme, koja je gotovo do Drugoga svjetskoga rata bila omiljeno sastajalište fljojsara.⁵¹

Donjodubravski zlatari (odnosno ispiraći zlata), kojih je bilo već u vrijeme Zrinskih, bili su uključeni u **Zlatarski ceh (Czeh Zslatarov) u Donjem Vidovcu**. Vidovečka župa bila je tradici-

Sl. 17. Zlatari iz Donjeg Vidovca ispiru zlato na prodružini rijeke Drave

Sl. 18. Zlatarska obitelj iz Donjeg Vidovca s alatom za ispiranje zlata

⁵⁰ Feletar, Petrić, Donja Dubrava - središte splavarstva..., 155-164

⁵¹ Feletar, Zlatari i splavari..., 128-130; Općina i župa Donja Dubrava, 87-92

onalno središte toga specifičnog zanata, jer dravski šljunci kriju brojne sitne čestice zlata. Nažalost originalna cehovska pravila ili druga dokumentacija toga ceha nije sačuvana, ali tradicija ispiranja zlata obdržala se sve do danas. U vrijeme cehmeštra Bolte Embreuša, carica Marija Terezija izdala je zlatarima župe Donji Vidovec povelju 21. srpnja 1776., kojim im dopušta nesmetano ispiranje zlata na Dravi i Muri. Kotzig navodi da je 1936. u Donjem Vidovcu živjelo 75 zlatarskih obitelji, a da je 1939. na Dravi kod Donjeg Vidovca bilo (čak) oko 120 zlatarskih čamaca, kod Donje Dubrave 20, Legrada 10 i Svete Marije 5 čamaca.⁵²

Nema u izravnim ili posrednim izvorima i literaturi podataka o djelovanju i nekih drugih cehovskih udruga u Donjoj Dubravi i staroj župi Donji Vidovec.

RED I STEGA U SVAKODNEVICI MAJSTORA

Obrtnici, a tijekom 19. stoljeća i trgovci, davali su osnovni ton i dinamiku svakodnevnom životu Donje Dubrave (pa i stare župe Donji Vidovec), bez obzira što se većina stanovništva bavila poljoprivredom. Cehovska udruženja, majstori, kalfe i šegrti živjeli su prema strogim pravilima privređivanja i ponašanja. Te cehovske navade u Donjoj Dubravi, bez obzira što nije bila poveljno trgovište ili slobodni grad, nisu se nimalo razlikovale od onih u Legradu, Kaniži, Prelogu ili Koprivnici.

Ceh (družina obrtnika, njemački *Zunft*, staronjemački *Zehe*, turski *esnaf*) je interesna zajednica obrtnika istih ili sličnih struka. Belosztencz, suvremenik cehova, piše da je *czech tribus, congregatio, societas* ili jednostavno *collegium* - što znači *szpravissche* skupno ljudih, *szkupi-ssche, tovarusstvo, drusstvo, drusba, bratinszko szpravissche, skupchina, zbor, vechje, tovarusstvo* jedne *cheszti posztavlyeneh, skup z drugemi pobiranye*.⁵³ U ceh se teško ulazilo, ali je u njemu majstor bio siguran za svoju egzistenciju. Zato je morao bezpogovorno poštivati sva pravila i navade ceha, a one su bile stroge i krute i poznavale su prvenstveno red, rad i stegu.

I cehovi u Donjoj Dubravi osiguravali su majstorima (mešter, *messter*, po Belosztenczu *magister* ili *maysztor*) tri glavne privilegije - sigurnost poslovanja, solidarnost i dostojan pogreb. Ustroj donjodubravskih cehova bio je isti kao i u drugim obrtničkim središtima sjeverne Hrvatske i Ugarske. Na čelu ceha bio je glavni cehovski starješina ili cehmešter, koji se obično birao na godinu dana da se ne osili, ili ponekad i na dulji mandat. Tu su bili i drugi cehovski starješine: mladi cehmešter koji je nadzirao pravilnost rada majstora, *bijarmešter* koji je pozivao na sastanke, *očamešter (atyamesster)* koji je nadzirao kalfe (djetić, *mladenec*, po Belosztenczu *sodalis - tovarus, drug, brat*), *dekan* koji je bio posrednik između majstora i kalfe i drugi. I u Donjoj Dubravi je rad cehova nadzirala općinska, ali i županijska vlast, a neke udruge i crkva (osobito bratovštine o kojima u Donjoj Dubravi nemamo podataka). Ceh je vodio svoje knjige zapisnika i blagajne, imao je svoju zastavu i pečatnjak, cehovsku tablicu, svečani vrč - što se uglavnom čuvalo u cehovskoj škrinji. Škrinju i cehovske oznake u pravilu je čuvao cehmešter, a tablice djetića čuvao je očamešter.⁵⁴

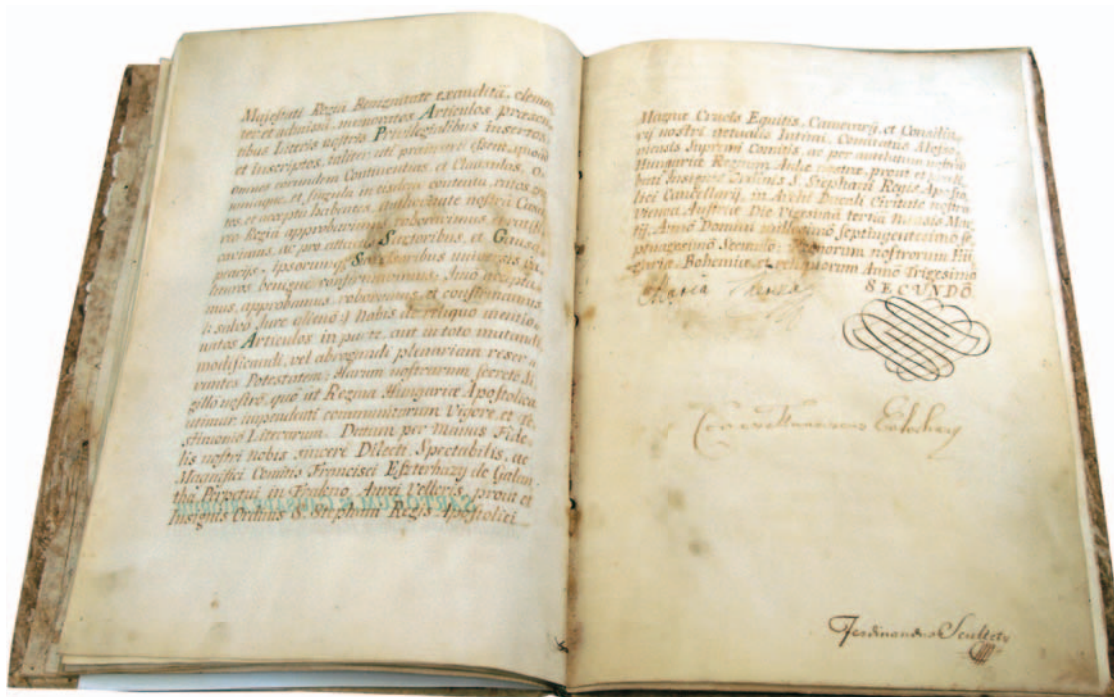
Odnose u cehu, odnosno obveze i prava majstora, približit ćemo iz (prevedenih na hrvatski) Pravila Ceha krojača i čohaša i Pravila Ceha kovača, bravara, tesara, bačvara, kolara, stolara, remenara i krznara (Veliki ceh) iz Donje Dubrave odobrenih 1772. godine.⁵⁵ Oba je Pravila potpisala Marija Terezija, izdana su istovremeno, pa su po sadržaju gotovo posve istovjetna.

⁵² Feletar, Zlatonosni šljunci Drave i Mure, 138-140; Kotzig, Kako se vadi zlato..., 43-46; Zlatoispiračka zadruga u Donjem Vidovcu djelovala je i 50-tih godina 20. stoljeća, u zadrugi je 1948. bilo oko 100 članova, a predsjednik je bio Franjo Žemljčić

⁵³ Belosztencz, II., 56, I., 309

⁵⁴ Hrvatska enciklopedija, II., 478-479; Belosztencz, 309; Feletar, Podravina 286

⁵⁵ Originali na pergameni i na latinskom čuvaju se u pismohrani Općine Donja Dubrava

Sl. 19. Zadnja stranica Pravila Krojačkog i čohaškog ceha u Donjoj Dubravi iz 1772. godine, s potpisom kraljice Marije Terezije

Obnašanje vjere. Najvažnije u životu majstora je poštivanje i strah od Boga. U crkvi se postranjuje cehovska zastava, a svi članovi ceha su dužni prisustvovati procesijama i misama. Bez opravdanih razloga, ako izostane, majstor će se kazniti sa 2 libre i kalfa s 1 librom bijelog ili žutog voska. Na dan sveca koji je zaštitnik ceha, svi će se moliti za sretnu i dugotrajnu vladavinu Njezinog Veličanstva. **Članarina i javnost rada.** Svaki majstor mora uplatiti u cehovsku blagajnu uobičajeni iznos i to jednom u kvartalu (tada je to u Donjoj Dubravi bilo 7 f), a ako zatraži cehmešter i više puta. Najmanje dva puta se održavaju cehovska sijela (godišnje), a neprisutnost se kažnjava sa 50 ugarskih denara za majstora i 25 za kalfu.

Izbor vodstva. Cehmeštar se bira na godišnjoj skupštini, kojoj kao kontrola treba biti nazočan i povjerenik poslan od općine. Kod toga se moraju strogo poštivati javnost rada i uobičajeni izborni postupci. **Šegrti.** Kad uzima učenika ili šegrtu majstor mora u češku blagajnu platiti 2 for, a kod završetka nauka opet 2 for. Majstor mora paziti da ne tjera šegrtu više na obavljanje kućnih poslova nego na učenje zanata. Kada završi zanat i dobije svjedodžbu od ceha, kalfa mora najmanje 3 godine odseliti u drugo mjesto radi usavršavanja zanata. **Skupo do majstora.** Kalfa koji je ispunio sve obveze, ako želi postati majstor mora za prijavu uplatiti u cehovsku blagajnu 1 for. Potom se mora prijaviti zemaljskom gospodinu ili općinskom sucu da ga primi među građane (mjesno stanovništvo) i za to mora platiti uobičajenu sumu. Mora izraditi ogledni uzorak proizvoda iz svoje struke (majsterštik). Greške na uzorku kalfa može otkupiti novcem (najviše do 4 for). Nakon položenog ispita pred povjerenstvom ceha, mora cehu platiti još 15 for, te prirediti majstorsku gozbu. Sin majstora ili ako se kalfa oženi udovom majstora - mora platiti polovicu pristojbi.

Strani majstori. U ceh se mogu primiti i majstori iz bližih mjesta. Oni moraju izvršavati sve obveze prema crkvi i cehovskoj blagajni. **Protiv konkurencije.** Majstor može na sajmu prodavati samo svoju robu i ne smije uvesti jeftiniju. Ako majstora zbog kršenja te odredbe prijavi cehmešter, mjesne vlasti moraju ga kazniti ili ukloniti. **Čudoređe i čestitost.** U cehu se mora živjeti u

Sl. 20. Zadnja stranica Pravila Velikog ceha iz Donje Dubrave iz 1772. godine, s potpisom kraljice Marije Terezije

strahu od Boga i u ljubavi prema bližnjem. Majstor mora živjeti čestito i pošteno. Kalfe moraju iskazivati poštovanje prema majstorima i cehu. Svade i skandale treba svakako izbjegavati. Tko se toga ne pridržava, unutar ceha može biti kažnjen do 4 for, a za teže optužbe sude ga mjesne vlasti ili vlastelin.

Bez sukoba cehova. Ceh se ne smije miješati u poslove drugog ceha. Eventualni spor rješava nadležna sudska vlast. **Daj posao i drugima.** Ako majstor dobi veliki posao, treba dio prepustiti kolegama. **Red u primanju kalfi.** Kalfu, nakon što se vratio s vandranja (specijalizacije), majstor ne može primiti bez odluke i kontrole cehmeštra. Jedan majstor ne smije vabiti k sebi kalfe drugog majstora ili pak omalovažavati proizvode. Ako to učini, kažnjava se s 2 for štrofa.

Solidarnost, životna zaštita. Ako je majstor bolestan ili osiromaši, ceh mu treba plaćati i davati potporu. Ako se stanje majstora popravi, dužan je primljenu pomoć vratiti. Teško blesnom majstoru, župnik će se pozvati na trošak ceha. Ako koji majstor umre, cijeli ceh će ga ispratiti na groblje. Za izostanak se plaća kazna od 25 denara (kalfa 12 denara). Udovica nakon smrti majstora uživa sva prava muževa. Ceh se tada brine i o kalfi. Ako se udovica uda za muža izvan ceha, gubi sva prava (zato se najčešće udavala za mladoga kalfu). **Povjerenik.** Sve odredbe ovih Pravila imaju se strogo poštivati, ceh će od zemaljskog gospodina tražiti da za kontrolu djelovanja ceha odredi posebnog povjerenika.

STROGA PRAVILA ŽIVOTA DJETIĆA I ŠEGRTA

Položaj i svakodnevni život djetića (kalfa, mladenc) i šegrta bio je i u Donjoj Dubravi, odnosno župi Donji Vidovec, vrlo težak i podređen obvezama prema majstoru (gazdi) i cehu. Majstori, odnosno ceh, sve je dosta precizno normirao posebnim pravilima, koje su se temeljile na općim cehovskim pravilima i navadama. Primjena cehovskih pravila bila je u praksi najčešće još i znatno stroža, odnosno majstori (i gazdarice) često su prava kalfi i (osobito) šegrta uvelike kršili. To se osobito odnosilo na duže radno vrijeme nego je bilo propisano, smanjivanje ili kašnjenje plaće, često novčano kažnjavanje, te bezpogovorno zapošljavanje u kućanskim i sličnim izvanznanatskim poslovima. Dio tih navada se kod majstora u Donjoj Dubravi zadržao gotovo sve do propasti obrtnog zadrugarstva sredinom 50-tih godina 20. stoljeća.

Ovdje ćemo neke od tih navada u odnosima majstora i kalfi barem djelomice pokušati prikazati na temelju Pravila djetića Velikoga ceha u Donjoj Dubravi iz 1772. godine.⁵⁶ Dubravski majstori požurili su se da na temelju Pravila Velikoga ceha koje je 1772. potpisala carica Marija Terezija, sastave i posebna pravila za djetiće (kalfe). Očito su se ta pravila odnosila ne samo za kalfe zaposlene kod majstora Velikoga ceha, nego i za sve druge tadašnje dubravske majstore. Određena djetićka pravila postojala su u vrlo skraćenom obliku već i ranije i to pod naslovom Regule Mladenczov iz 1768. godine, koja također donosimo na kraju ovoga rada. Pronašli smo u dokumentaciji Velikoga ceha i tzv. skraćena Pravila djetića, ali ona sadrže samo 10 članaka (articulussa).⁵⁷ Komentirat ćemo sadržaj svih triju pravila.

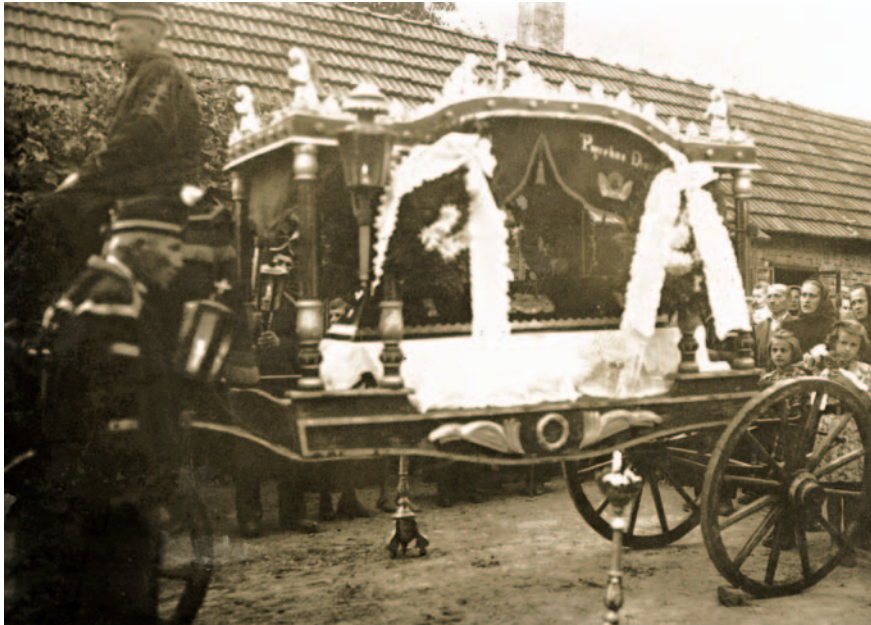
Čuvanje zarade. Kalfa je svaki mjesec morao na čuvanje u češku blagajnu (ladiczu) polagati polovicu svoje zarade. Ključ su čuvali Cehmešter i Očamešter. **Kažnjavanje neposluha.** Kalfa koji bi pokazao neposluh ili nepoštovanje prema majstoru odmah se kažnjavao s plaćanjem kaštige do 45 kr, a ako bi to ponovio, očamešter ga je trebao prijaviti mjesnim vlastima. **Radno vrijeme.** Kalfa se mora rano ustati, vužgati sveću, a radno vrijeme mu je od 5 u jutro do 8 na večer. Ako to ne bi poštovao, odnosno ako bi si od radnog dana svetka složio, morao je platiti kaznu sve do 2 rajnska forinta. Strogo je bilo zabranjeno bilo koga posjećivati za radnoga dana, ne daj Bože v krčmu ići, također uz prijetnju visoke novčane kazne. Ako je na večer izašao iz kuće, morao se vratiti zimi do 9 i ljeti do 10 sati, ili slijedi kazna.

Zapošljavanje. Kalfa kada je došao u mjesto tražiti posao, najprije se morao javiti cehmeštru, a ako nije dobio posao mogao se zadržati najviše tri dana. Ako je dobio posao najprije je morao ići mjesnom sucu (birovu, bilježniku) da ga primi među mještane i za to platiti 11 Kr. Uz plaćanje u češku ladicu, mogao se potom zaposliti. **Čudorednost.** Ako nije išao nedjeljom na Svetu misu ili na tijelovsku procesiju, kalfa je trebao platiti kaznu od funtu voska. Morao je čudoredno živjeti - držati se reda i zakona, družiti se samo sa sebi ravnima. Ako to nije činio kažnjavao se oduzimanjem i do dvotjedne plaće. **Traženje posla.** Kod traženja posla djetiću pomaže očamešter, koji mu je tri dana dužan osigurati i hranu. Kasnije do prve plaće to čini novi gazda. U češku ladicu ostavljaju pola zarade radi pokrića kakvih hudih dneva (bolesti i sl.), a polovicu može potrošiti na svoje troškove. **Otpust.** Ako kalfa ode samovoljno od meštra, on mu nije dužan platiti zadnja dva tjedna rada, a ako ga otpusti bez opravdanog razloga mora mu dati još dvotjednu zaradu. Kad kalfa odlazi od majstora mora se zahvaliti majstoru i uzeti kod očameštra ili dekana svoju torbicu (dokumente i ostalo).

Radna disciplina. Ako majstora nema kod kuće, kalfa mora čuvati radionicu, ne smije se šetati amo-tamo, nego marljivo raditi. Uredno mora zaključati radionicu, jer inače ide kazna do

⁵⁶ Pravila se čuvaju u pismohrani Općine Donja Dubrava i integralno ih donosimo na kraju ovoga rada

⁵⁷ Pravila se čuvaju u istoj rukopisnoj knjizi uz ostala djetićka pravila i zapisnika Velikoga ceha. Pismohrana Općine Donja Dubrava

Sl. 21. Pogrebna nacrana kola Češkog ili pogrebnog društva u Donjoj Dubravi

dva tjedna plaće. Ako kalfa želi steći posebna nova znanja, mora raditi za manju plaću. Ako prigovara gazdarici zbog hrane, slijedi kazna. Kada nema majstora a netko donese na prodaju robu koja je potrebna radionici, kalfa je može kupiti i ako mu je majstor neće naknadno platiti, robu može prodati. Kalfa mora prema udovici pokazati istu vjernost i poštovanje kao i prema majstoru. **Socijalna sigurnost.** Ako djetić postane bolestan, ostali su ga dužni izdržavati (dvoriti). Ako nema novaca kada ide dalje vandirati, daju mu dvotjednu plaću kao potporu. Ostali su dužni skrbiti da se djetić uzorno sahrani ukoliko je umro. Ako se smrt dogodi majstoru, svi kalfe ceha dužni su ići na sprovod. Šegrti su imali mnogo manja prava od djetića.

POGREBNO ILI ČEŠKO DRUŠTVO U DOLNJOJ DUBRAVI

S obzirom da su cehovi brinuli o svojim članovima (majstorima, djetićima, šegrtima) u slučaju bolesti, oni su organizirali i dostojan posljednji ispraćaj umrlima. Ta tradicija u Donjoj Dubravi potječe još iz 18. stoljeća, a cehovi su se brinuli i o pokopu drugih stanovnika sela. Dakako, u pogrebnom ceremonijalu obvezatno je sudjelovao i mjesni župnik, te eventualno vatrogasci ili seoska limena glazba (bandisti). Tradicija vođenja pokopa od strane cehova zadržala se i nakon ukidanja tih udruženja obrtnika. Pogrebna društva, koja su izrasla iz cehova, opstala su i nakon njihova ukidanja. To se vidi i iz (velike) knjige zapisnika i blagajne dubravskog Velikog ceha: na početku (do oko 1873.) podaci se odnose na Krojački (sabolski) ceh i Veliki ceh, a zatim se nastavljaju samo o djelovanju Pogrebnog ili češkog društva.⁵⁸

Kao nastavak cehovske djelatnosti nastavlja se rad Češkog društva, pa je dobro na ovom mjestu dati i barem nekoliko podataka o tom Društvu nakon 1873. godine. Tim više što je Češko društvo u nekoliko navrata još uvijek obavljalo i neke poslove s područja obrta. Dakle, «Dneva 7-ga Juniusa 1874. Češko (Rukotvorno) Društvo imalji jezsmo zpravišće poztavleno Poglavarstvo je: Ujlaki Jakop, klobučar (predsjednik), Varga Rok, spolar, Kanoti Imbro, tischlar, szogal Margyetko Stefan, kovacs i zastavnik Frančič Janus, čohas». Godine 1875. je predsjednik ili cehmešter Češkoga društva Jakop Ujlaki, klobučar, a iz 1876. sačuvan je popis članova. «Popisani Majstri koji vu Bratinstvu oztaju: Ruszak Stefan - kerznar, Horvat Martin - kolar, Horvat Josef -

⁵⁸ Knjiga zapisnika i blagajne Velikog ceha, pismohrana Općine Donja Dubrava

Sl. 22. Pogrebna povorka (sprevod) - sviraju dobravski bandisti, mrtvečka kola sa sogalom, nosi se češka zastava, a u prvom redu (desno) ide i Antun Međimurec, cemešter Češkog društva

kovacs, Novakovics Adam - csohas, Gabaj Josef - kovacs, Kranyecz Imbro - tislar, Mikor Imbro - kovacs, Horvat Blas - szabol, Horvat Blas (sin) - szabol, Bukovljanecz Josef - kolar, Varga Rokus - spolar, Ujlaki Jakop - klobučar, Mernyavecz Ivan - szabol, Horvat Blas - kolar, Mikor Stefan - kovacs, Kelemen Ferencz - cimerman, Varga Ivan - spolar, Frančics Janus - čuhas, Čismesia Mihaly - tislar, Varga Gyuro - klobučar, Megyimorecz Stef - tislar, Horvat Pavel - szabol, Kiščinal Vinci - kolar, Smičibrada Valent - kerznar, Horvat Josef - kolar i Jakopčin Silvester - kovacs».

Iz mnoštva podataka o radu Češkoga društva, iz spomenute knjige zapisnika i blagajne navodimo još neke zanimljive podatke. Tako piše i ovo: «Dneva 2. Januarius Leto 1878. oztalo je gotovi penez vu Ladici niti jedan krajcar». Tada je za «Cemestra zebran Horvat Blas, plače 3 for, Zastavnik Horvat Pavel, plače 1 for, szogal bude Megyimorecz Stefan, plače 2 for i ceski pisar Varga Rokus, plače 1 for». Ili, iz 1885. čitamo: «Zpravische Dersalji 1. januarius 1885. poztavilji jeszmo plemenito Drustvo zkupa - Ceh Mester Smičibrada Valent, szogal Horvat Gyuro, zastavnik Kanoti Mihaly, Ceski piszar Varga Rok».

Godine 1891. cemešter je Horvat Blaž Šalamonov, a «Leta 1896.-ta Mertvečka Kola zavsem kaj knjim potrebuje koštala szu 335 for 34 s». Tada je cemešter bio Mikor Štef, sogal Mernjavec Ferenc, zastavnik Goljec Mikloš, a pisatel Magymorecz Istvan. Ostali članovi su: Horvat Blaž, Horvath Blaž, kolar, Varga Martin, Kiščinal Vinci, Horvat Gyuro, Kanotti Mihalj, Varga Marko, Sokačić Imbro, Kovač Antal, Mernjavec Ferdinand, Zsinjics Rudolf, Peranecs Florian, Bajok Vida, Megymorec Lovrenz, Markošić Ferencz, Varga Ivan, Horvat Štef i Sobocanec Pavel. Iz 1896. još jedan zanimljiv zaključak: «Da ako bi koj brat zmet ovoga Društva vumrl Predi kak njegova žena, unda ona žena ima Pravo kak i predi dok je njeni mož žif čistum fraj ima sprevoda nego ako bi ime premenila unda nema nikaj».

Navodimo još neka vodstva Češkoga društva: 1. januara 1897. ceh mešter je zebran Megjimorec Štef, sogal Goljec Mikloš i zastavnik Bajok Vida; 1902. je cemešter Martin Varga, sogal Sabočanec Pavel i zastavnik Majcen Forjan; 1904. je cemešter Kanoti Mihaly, u 1907. Anton Kovač, u 1910. Markošić Ferenc, u 1911. Horvat Štef, a u 1913. cemešter Marko Varga. Godine 1914. nabavljena su nova mrtvačka kola koja su koštala 1200 kruna. «Kola su vuni zeta vu Budimpešti. Utemeljitelji novih kola su Velikog ceha člani: Žinić Rudolf, šnajder, Jančec Mihalj, šnajder, Horvat Štef, st., Kanoti Mihalj, Mernjavec Ferdinand, Jakupčin Ferenc, Varga Marko, Zsinics Rudolf,

Megjimorec Lovrenc, Peranec Florian, Varga Isidor, Horvat Štef, ml., Golec Mikloš, Feletar Rudolf, Haramia Janos, Jančec Mihalj, Čmrlec Simon, Čižmesia Tomaš, Hraščanec Mihalj, Majcan Forjan i Megjimorec Štefan». Tada je također određeno da za manjkanje «od vezda se bude štrof plaćal za saki sprevod 60 filera. Pijan človek tojest češki član ne prima se v nikakvu službu».

Tijekom Prvog svjetskog rata dubravsko Češko društvo predvodio je cehmešter Rudolf Žinić (Zsinics), sogali (pomoćnici koji su vozili «mertvečka kola») su bili Štef Horvat i Mihalj Kanoti, a zastavnik Štef Megjimorec. Godine 1919. cehmešter je bio Lorenc Megjimorec, a u zapisniku iz 1921. je zapisano: «Imali smo spravišče 1921. leta, Januar 1., ostalo penez 8 for. Cemešter bude Horvat Štef, kolar, za plaču 10 for, zastavnik Kedmenec Franc, biležnik Jančec Mihalj, sogali Čižmešija Tomaš i Čmrlec Simon». Potom je cehmešter, 1922., bio Stefan Medjimorec. Tada su donijeta «Pravila vladanja članova Ceha: 1. Na sprevodu koj bude pušil 10 din štrof. 2. Vu šurcu (pregači) ništo nesme dojt na sprevod, 3. Hrupa nikva nesme biti na sprevodu, 4. Opomena, na sprevodu dva i dva u redu treba iti, 5. Opomena, u pijanstvu ne biti na sprevodu, 6. Sogali su dužni kola vu čistoči deržati, 7. Jednoglasno zaključeno - kola popraviti, 8. Cena sprevoda ostaje kakva je i bila, 9. Nova članarina bude po 50 kruna».

Godine 1923. za cehmeštra je izabran Peranec Florian, za namestnika Pačandi Andro, sogale Medimorec Lovro, Hraščanec Mihalj, zastavnika Majcan Florian i bilježnika Jančec Mijo. Još ćemo spomenuti cehmeštre Češkog ili Pogrebnog društva u Donjoj Dubravi do početka Drugoga svjetskoga rata: 1925. Majcan Florian, 1926. Feletar Ivan, 1927. Ivan Haramija, 1928. Čmrlec Simon, 1929. Čižmešija Tomaš, 1930. Hraščanec Mijo, 1931. Megjimorec Anton, 1932. Kedmenec Franjo, 1933. Lovretić Franjo, 1934. Berlak Mijo, 1935. Varga Đuro, 1936. Horvat Štef, 1937. Varga Mijo i od 1938. do 1941. Žinić Rudolf.⁵⁹

Za pojedine vrste pogreba, ovisno o raskošnosti ceremonijala, postojali su točno određeni cjenici.⁶⁰ Sačuvana su i pravila dubravskoga Društva Velikoga ceha, ali samo u prijepisu i to iz nepoznate godine.⁶¹ O dužnostima u članku 2. Pravila piše da je «svaki član dužan redovito dolaziti na vreme odredjeno za skupštine, u protivnom kazni se odredjenom kaznom». U članku 3. piše: «Svaki član Društva dužan je na sprovod doći pristojno i svečano odjeven, na dvorište mrtvaca, u protivnom slučaju neće se priznati prisutnost». U članku 4. navedeno je: «Nijedan član neka ne dolazi na sprovod u pijanom stanju i nikakova galama nije dozvoljena, nego već u tišini, dva i dva u redu u svečanoj povorci, po mogućnosti pod našom društvenom zastavom ići, u protivnom slučaju se kazni određenoj na godišnjoj skupštini».

Sve do 60-tih godina 20. stoljeća pokojnik je ležao u lijesu u svojoj kući, uz obvezatno «verestovanje», a pogrebna povorka kretala se od kuće do groblja na Gornjem polju. Za čuvanje naci-franih pogrebnih kola, na početku Krbulje (u središtu Donje Dubrave), izgrađene su dvije drvene šupe. Češko društvo brinulo se o dva konja koji su vukli pogrebna kola. Konji su bili obučeni u crnu tkaninu, a na glavama su im se klatarile visoke perjanice. U crnu svečanu odoru bio je obučen i foringaš (sogal). Otkad je na groblju izgrađena mrtvačnica, tamo za verestovanja leži mrtvac u raki, a sprovod se održava samo na groblju, uz zvonjavu zvona sa župne crkve Sv. Margarete.⁶² Zapisnici Češkoga ili pogrebnog društva Donja Dubrava vodili su se kontinuirano do 1975. godi-

⁵⁹ Knjiga zapisnika i blagajne Češkog ili pogrebnog društva u Donjoj Dubravi, pismohrana Općine Donja Dubrava

⁶⁰ Cijena je zavisila od broja članova Češkog društva na sprevodu, opreme mrtvečkih kola i konja, sudjelovanje selske limene glazbe itd. U Pravilima Pogrebnog društva u susjednom Legradu piše da je «sprevod mogel biti za fertal ceha, za pol ceha i za celi ceh». Feletar, Legrad, 171-183

⁶¹ Pravila se čuvaju u upravi današnjeg Češkog društva u Donjoj Dubravi: u Pravilima se spominju zapisnici iz 1868., 1870., 1880., 1886. i 1922. godine. Općina i župa Donja Dubrava, 348-349

⁶² Zapisnici Češkog društva u Donjoj Dubravi, Općina i župa Donja Dubrava, 348-349

ne, a kasnije samo djelomično. Češko društvo djeluje i danas, a cemeštar je 2006. bio Franjo Duhović.⁶³

Na identičan način i Češko ili pogrebno društvo u Legradu niklo je i nastavilo djelovati sve do danas.⁶⁴ Pogrebno (skupno) društvo u Donjem Vidovcu mlađe je po datumu osnivanja. Protokoli ili zapisnici toga društva vode se od 1898. do 1958. godine. To je društvo odmah i osnovano kao pogrebno, jer u Donjem Vidovcu nije bilo cehova iz kojih bi organski izraslo. Češko društvo ili Društvo meštrije u Donjem Vidovcu obnovljeno je 1976. godine i djeluje i danas.⁶⁵

OBRT U DONJOJ DUBRAVI U 20. STOLJEĆU

Radi usporedbe s vremenom cehova, na kraju valja dati i kratki pregled razvoja obrta u Donjoj Dubravi tijekom 20. stoljeća. Središnje funkcije koje je okolnim naseljima i svojoj gravitacijskoj zoni pružala Donja Dubrava u razvijenom obrtu, ostale su na gotovo istoj razini sve do polovice 20. stoljeća. Tome nije suviše zasmetalo niti povlačenje čvrste državne granice na Muri 1918. godine. Doduše, otpala je gravitacija iz naselja oko Legradske gore u Mađarskoj, ali je tržište dubravskih obrtnika znatno prošireno prema jugu, odnosno u Podravinu, Bilogoru i bjelovarski kraj.

Povlačenje čvrste državne granice, kao i promjena državnog uređenja nakon 1945. znatno su utjecali na propadanje dubravskoga obrta. Tome je snažno pridonio i tadašnji vrlo nepovoljan prometni položaj naselja, koje je bilo u prometnom «slijepom crijevu» - preko Drave vozio je samo brod (skela), prvi drveni most izgrađen je tek 1953., a sadašnji betonski 1977. godine.⁶⁶ Ni nakon asfaltiranja spojnih međumjesnih cesta nakon 1974., periferni položaj Donje Dubrave nije se bitnije popravio. Glavni faktori koji su nakon 50-tih godina 20. stoljeća utjecali na brzo propadanje dubravskog obrta (kao i u drugim ruralnim naseljima) bila je s jedne strane rigidna socijalistička zakonska regulativa i položaj obrta u društvu, a s druge strane otvoreni snažni procesi industrijalizacije i urbanizacije. Oni su za sobom povukli proces napuštanja sela i poljoprivrede (deruralizacija, deagrarizacija), rast gradova, te time i smanjenje ekonomskih aktivnosti i broja stanovnika na selu (depopulacija). U Donjoj Dubravi je 1921. živjelo 3538 stanovnika, 1953. godine 3250, a potom slijedi intenzivan proces depopulacije i starenja: 1991. prebrojano je 2536 i 2001. godine tek 2271 stanovnik.⁶⁷

Nakon ukidanja cehova trebalo je dvadesetak godina da se obrtnici i u Međimurju ponovno organiziraju. Međimurje je tada još bilo u sastavu mađarske Županije Zala, pa su još brže strujali ekonomski i društveni utjecaji iz srednje Europe. Tada su osnovani obrtni zborovi za kotareve Čakovec i Prelog. Kao vrlo jaka obrtna središta, Donja Dubrava i Kotoriba osnovali su 1892. svoj posebno Obrtni zbor.⁶⁸ Taj zbor je uspješno djelovao sve do Prvoga svjetskoga rata.

Nakon vraćanja Međimurja matici Hrvatskoj, trebalo je proći nekoliko godina da se obrtnici u istočnom Međimurju ponovno organiziraju. Obrtni zbor za Kotoribu i Donju Dubravu osnovan je ponovo na svečanoj sjednici održanoj 7. travnja 1927., a u upravnom odboru iz Donje Dubrave bili su Anton Škoda, stolar, Rudolf Štefić, mesar, Stjepan Jakopak, postolar, Petar Pačandi, pekar, Josip Preranec, remenar i Ivan Hunjadi, bravar. U selima koje je «pokrivao» ovaj Obrtni zbor radilo je 159 registriranih obrtnika, od kojih veći dio u Donjoj Dubravi. Godine 1928. u Donjoj

⁶³ Prema informaciji iz uprave Općine Donja Dubrava

⁶⁴ I legradsko Češko društvo temelji svoje djelovanje na bogatoj tradiciji cehova u tom mjestu

⁶⁵ Općina i župa Donja Dubrava, 165

⁶⁶ Općina i župa Donja Dubrava, 20-23

⁶⁷ Popisi stanovništva; Općina i župa Donja Dubrava, 36-40

⁶⁸ Cimerman, Obrt u Međimurju, 81

Sl. 23. Središte Donje Dubrave - lijevo zgrada općine, do nje vatrogasni dom, a desno seoska krčma

Dubravi i Kotoribi registrirano je 27 šegrti. Tada je predsjednik Obrtnoga zbora bio Petar Bakanji (Bačani), pekar iz Donje Dubrave.⁶⁹

Sačuvao se i popis obrtnika u Donjoj Dubravi za razdoblje od 1927. do 1930. godine: 1. Đuro Hrašćanec, čizmar, 2. Josip Kovač, postolar, 3. Stjepan Štefić, postolar, 4. Stefan Češnjak, krojač, 5. Ivan Češnjak, užar, 6. Đuro Lončarić, čizmar, 7. Antun Kovač, postolar, 8. Valent Rusak, čizmar, 9. Stjepan Varga ml., čizmar, 10. Stjepan Horvat, krojač, 11. Pavao Feletar, krojač, 12. Stjepan Medimurec, stolar, 13. Mijo Horvat, kolar, 14. Mijo Markušić, remenar, 15. Ivan Haramija, krojač, 16. Vinko Mikulan, čizmar, 17. Rafael Sabočanec, postolar, 18. Mijo Žinić, zidar, 19. Franjo Tišler, kovač, 20. Josip Ribić, zidar, 21. Franjo Punčikar, čizmar, 22. Josip Punčikar, čizmar, 23. Ivan Švenda, postolar, 24. Josip Peranec, remenar, 25. Stjepan Jakupak, čizmar, 16. Martin Rusak, stolar, 27. Albert Varga, stolar, 28. Ivan Češnjak, postolar, 29. Đuro Selina, postolar, 30. Stjepan Klarić, postolar, 31. Andro Pačandi, postolar, 32. Pavao Mirić, kefar, 33. Đuro Haramija, postolar, 34. Stjepan Varga st., čizmar, 35. Josip Županić, čizmar, 36. Stjepan Bali, krojač, 37. Lovro Medimurec, stolar, 38. Mijo Lisjak, postolar, 39. Stjepan Šafar, bravar, 40. Ivan Horvat, postolar, 41. Stjepan Bogomolec, čizmar, 42. Stjepan Jakupak, čizmar, 43. Antun Varga, čizmar, 44. Ivan Čižmešija, postolar, 45. Đuro Čižmešija, postolar, 46. Mijo Štefić, postolar, 47. Josip Sabočanec, postolar, 48. Franjo Medimurec, stolar, 49. Franjo Čižmešija, čizmar, 50. Mijo Pačandi, zidar, 51. Florijan Fleten, mlinar, 52. Ivan Varga, stolar, 53. Imbro Kanoti, zidar, 54. Ivan Vučenik, postolar, 55. Martin Čižmešija, postolar, 56. Ivan Bogomolec, tesar, 57. Stjepan Horvat, kolar, 58. Matija Hrašćanec, postolar, 59. Karol Ludvig, betonska roba, 60. Franjo Miser, medicar, 61. Štefan Štefić, kovač, 62. Marko Varga, bravar, 63. Marijan Novak (Kunaj), kožar, 64. Stjepan Belovari, krojač, 65. Đuro Vugrač, krojač, 66. Rudolf Žinić, krojač, 67. Blaž Feletar, košarač, 68. Hrvatska seljačka gospodarska udruga, mješovita roba, 69. Josip Berljak, potkivač, 70. Rok Kla-

⁶⁹ Dokumentacija Obrtničke komore Čakovec; Cimerman, 101-103

rić, stolar, 71. Blaž Haramija, tesar, 72. Josip Horvat, stolar, 73. Andro Hrašćanec, čizmar, 74. Josip Jankoci, postolar, 75. Đuro Radiković, postolar, 76. Rudolf Štefić, mesar, 77. Vinko Šafar, bravar, 78. Mijo Jančec, krojač, 79. Josip Kuzmić, tesar, 80. Ivan Šoštarić, postolar, 81. Mijo Hrašćanec, kolar, 82. Đuro Belović, zidar, 83. Stjepan Jančec, zidar, 84. Josip Lechard, pekar, 85. Mijo Poljanec, postolar, 86. Stjepan Režek, tesar i bačvar, 87. Franjo Lovretić, stolar, 88. Imbro Mayer, odijela na malo, 89. Vinko Mikulan, postolar, 90. Nikola Marcinjaš, mesar i 91. Miško Rusak, mesar.⁷⁰

Slijedećih godina broj obrtnika u Donjoj Dubravi nije mnogo varirao, a uvode se i neke nove, modernije struke. Godine 1932. u organizaciju obrtnika uveden je komorski sustav, a u kotarevima su osnovana obrtna udruženja. Tako su obrtnici ovoga kraja bili udruženi u Udruženje zanatlija za Kotoribu i Donju Dubravu. Oni su u Kotoribi imali i svoj obrtnički dom. Zanimljiv je podatak od 20. kolovoza 1936. godine. Tada su se pobunili čizmarski pomoćnici (kalfe) iz Donje Dubrave zbog niske plaće. Na pregovorima su tada sudjelovali dubravski postolari Mijo Lisjak, Ivan Horvat, Andro Hrašćanec i Mijo Rusak, a od strane pomoćnika Antun Poljanec, Mijo Hrvat, Stjepan Lisjak i Franji Mikulan, a postignut je spoznajni povoljan za kalfe.⁷¹ U upravnom odboru Udruženja su 1939. iz Donje Dubrave bili Franjo Jakupak, stolar, Ivan Kanoti, čizmar, Ivan Mikulan, čizmar, Franjo Ribić, tesar, Josip Žinić, postolar, te Franjo Jančec, čizmar.⁷²

Nakon Drugoga svjetskoga rata i vraćanja Međimurja u sastav Hrvatske, obrtnici su se vrlo brzo organizirali. Obnoviteljska skupština Udruženja zanatlija za kotar Prelog održana je već 8. srpnja 1945. godine. Kotoripko-dubravsko udruženje više se nije obnavljalo, pa na skupštini u Prelogu sudjeluju i Feliks Virovec, kovač i Nikola Feletar, krojač, koji su izabrani i u upravni odbor. Za razvoj obrta u Donjoj Dubravi, uz sve poteškoće i restrikcije, bilo je povoljno što su barem zadržani dubravski veliki godišnji sajmovi (19. ožujka, 16. svibnja, 13. srpnja i 9. prosinca). Od 1950. do 1956. u Prelogu za područje kotara djeluje Zanatska komora.

Pred osnivanje velike općine u Čakovcu (1963.), što je uvjetovalo opću koncentraciju radnih mjesta u taj grad i brže slabljenje sela, sačuvao se popis svih obrtnika iz Donje Dubrave za 1962.

godinu. Tada je u Donjoj Dubravi registrirano čak 116 obrtnika, što je bio maksimalni broj nakon Drugog svjetskoga rata: **kovači** - Josip Brljak, Ivan Kranjec, Feliks Virovec, Gašpar Brljak, Ignac Čižmešija, Franjo Pačandi i Ljudevit Čižmešija, **bravari** - Andrija Jančec i Ivan Hunjadi, **zidari** - Franjo Međimorec, Mijo Pačandi, Đuro Punčikar, Josip Majer, Antun Čižmešija, Ivan Vučenik, Vinko Sučić, Tomo Pongrac, Feliks Pačandi i «Radnik», **tesari** - Mirko Ribić i Lovro Štefić, **pilane** - Đuro Hajdinjak i Stanislav Vučenik, **stolari** - Ivan Međimurec, Antun Međimurec, Vida Ujlaki, Mijo Pa-

Sl. 24. Starinska kovačnica na jednom raskrižju u Donjoj Dubravi, nekad ih je bilo petnaestak

⁷⁰ Cimerman, 103-105

⁷¹ Cimerman, 138-139

⁷² Cimerman, 142-143

Sl. 25. Brojni članovi Postolarske zadruge u Donjoj Dubravi snimljeni 1953. godine

čandi, Ivan Vučenik, Antun Horvat, Petar Rusak, Stjepan Brljak, Vinko Grošanić, Ignac Vučenik i Jeronim Štefić, **bačvar** - Josip Kovač, **kolari** - Stanislav Vučenik, Franjo Rusak, Josip Vučenik i Rudolf Fabić, **krojači** - Ladislav Vitković, Franjo Čižmešija, Stjepan Vidović, Jakob Radiković, Josip Mikulan, Nikola Feletar, Josip Žinić, Nikola Grošanić, Gabrijel Žinić, Ignac Čituš, Alojz Mikulan i Vinko Lisjak, **klobučar** - Dragutin Jarni, **užari** - Alojz Vučenik i Dragutin Babić, **postolari** - Ivan Švenda, Franjo Žinić, Vinko Varga, Josip Hrašćanec, Rok Feletar, Franjo Varga ml., Stjepan Lisjak, Josip Žerjav, Josip Žnić, Franjo Mikulan, Ivan Kanoti, Franjo Kovač, Stjepan Jakopak, Franjo Varga, Ivan Žerjav, Rudolf Jakopak, Fabijan Fabić, Mijo Lisjak, Đuro Miser, Antun Poljanec, Vinko Horvat, Franjo Jančec, Franjo Benko, Rok Horvat, Dragutin Rusak, Andrija Vidović, Stjepan Dornik, Ivan Haromet, Vinko Mikulan, Matija Pačandi, Martin Horvat, Vinko Mikulan ml., Dragutin Varga, Josip Miser, Ivan Horvat, Dragutin Ribić, Blaž Brljak, Stjepan Horvat i Vinko Edišar, **remenari** - Josip Peranec, Stjepan Feletar, **pekari** - Pavao Kovač, Franjo Drljak i Antun Ključarić, **slastičar** - Afet Dauti, **brijači** - Dragutin Varga, Ladislav Haramija i Marija Kvakana, **fotograf** - Julio Kuzmić, **dimnjačar** - Andrija Nestić, **četkari** - Margareta Smolek i Franjo Jankoci, **mlinari** - Vinko Miser, Andrija Špoljarić i Andrija Rusak, **mesari** - Đuro Ujlaki, Nikola Marcinjaš i Pavao Klarić, te **vršaći žita** - Dragutin Sabočanec, Martin Čižmešija i Ladislav Kranjec.⁷³

U određenom smislu bilo je to doba zadnjeg uzleta dubravskoga obrtništva. Još je funkcionirala lokalna samouprava (općina Donja Dubrava do 1955. i potom kratko udružena općina Kotoriba do 1963., kada je formirana velika općina Čakovec), nije bilo uvoza obrtničkih proizvoda pa je potražnja bila velika, a još se nije moglo odlaziti na «privremeni» rad u inozemstvo (tadašnja Jugoslavija jače se otvara prema svijetu tek nakon 1965. godine). S obzirom da su postolari bili najbrojnija struka, 1949./1950. osnovana je Postolarska zadruga s.o.j. u koju je gotovo 40 dubravskih postolara udružilo «proizvodna sredstva i rad». Zadruga je radila u baroknoj prizemnici

⁷³ Cimerman, 241-261; dio ovoga pregleda dubravskog obrta rekonstruirao sam i na temelju zapisa moga oca Roka Feletara (1904.-1978.), koji je vodio postolarski obrt kroz gotovo pola stoljeća. S njime sam bio i na sajmovima u Koprivnici, Ludbregu, Đurđevcu, Bjelovaru, Novoj Rači i drugdje, gdje je prodavao svoje cipele, bakande i čizme

Sl. 26.
Dubravska
gostionica
Rusak, oko
1930. godine

postolara Josipa Žerjava. U početku je zadruga ostvarivala dobre poslovne rezultate, ali ju je ubrzo počela nagrizati nedisciplinarnost, konkurencija industrijske obuće, te nagomilavanje administracije i slično. Zadruga je ukinuta 1954./1955. godine, uskoro poslije ukidanja i dubravske seljačke radne zadruge (1953).⁷⁴ Godine 1962. prestala je djelovati i Obrtnička komora za kotar Prelog.

Slijedećih godina počelo je sve izrazitije osipanje dubravskih obrtnika. Od 116 obrtnika u 1962., već 1968. broj je smanjen na 72, a najviše je «obrta dalo nutra» u strukama postolara, krojača i kovača.⁷⁵ Godine 1968. osnovano je i Udruženje zanatlija općine Čakovec, koje je imalo podružnice u razvijenijim naseljima. U upravnom odboru Podružnice Donja Dubrava tada su djelovali: Pavao Kovač, pekar, Petar Rusak, stolar, Vinko Maltar, fotograf, Dragutin Pongrac, stolar i Vilim Hunjadi, pilana.⁷⁶ Godine 1970. udruga mijenja ime u Udruženje samostalnih zanatlija općine Čakovec, a u Međimurju je bilo 11 grupa. Šestu grupu u Donjoj Drubavi predvodio je tada Pavao Kovač, pekar.⁷⁷ Godine 1977. udruga mijenja naziv u Udruženje samostalnih zanatlija, ugostitelja i prijevoznika općine Čakovec (u upravnom odboru je i dubravski zidar Josip Bali), te 1979. u Udruženje samostalnih privrednika općine Čakovec. Takva udruga djeluje sve do nove teritorijalne organizacije 1993. godine.

F. Cimerman sastavio je abecedni popis svih obrtnika koji su u Međimurju djelovali od 1968. do 1996. godine. Navodimo obrtnike iz Donje Dubrave:⁷⁸ 1. Josip Bali, zidar, 2. Antun Benko, obućar, 3. Franjo Benko, obućar, 4. Marijanka Benko, obućarska djelatnost, 5. Antun Brljak, stolar, 6. Antun Brljak, ml., stolar, 7. Gašpar Brljak, kovač, 8. Ivan Brljak, stolar, 9. Snježana Brljak, ugostitelj, 10. Zlatko Brljak, izolater, 11. Nadica Čeh, trgovina, 12. Dragutin Čituš, vodoinstalater, 13. Josip Čituš, zidar i fasader, 14. Ruža Čižmešija, krojač, 15. Andrija Čižmešija, elektroinstala-

⁷⁴ Spomenica župe Sv. Margarete u Donjoj Dubravi; podaci Roka Feletara; Općina i župa Donja Dubrava, 296-297

⁷⁵ Cimerman, 267-274

⁷⁶ Cimerman, 274

⁷⁷ Godine 1973. u općini Čakovec radilo je ukupno 1040 obrtnika, 490 pomoćnika (kalfi) i 449 učenika (šegrta). Dubravske obrtnike, kojih je tada bilo 61, predvodio je stolar Jeronim Štefić; Cimerman, 330-339

⁷⁸ Cimerman, 505-660; neki od navedenih obrtnika držali su obrt kraće vrijeme, a rijetko koji u cijelom tom razdoblju

Sl. 27. Jedan od zadnjih dubravskih tkalaca - Josip Krušelj

ter, 16. Antun Čižmešija, zidar i fasader, 17. Dragutin Čižmešija, tesar, 18. Franjo Čižmešija, zidar i fasader, 17. Dragutin Čižmešija, tesar, 18. Franjo Čižmešija, krojač, 19. Ivan Čižmešija, elektroinstalater, 19. Ljerka Čižmešija, frizer, 20. Ljudevit Čižmešija, kovač, 21. Nataša Čižmešija, krojač, 22. Nikola Čižmešija, prijevoznik, 23. Terezija Čižmešija, trgovina, 24. Tomo Čižmešija, zidar i fasader, 25. Zlatko Čižmešija, ugoditelj, 26. Afet Dauto, slastičar, 27. Amet Dauti, slastičar, 28. Manuela Duhović, frizer, 29. Franjo Fabić, vodoinstalater, 30. Ivan Fabić, vodoinstalater, 31. Jeronim Fabić, zidar i fasader, 32. Josip Fabić, stolar, 33. Josip Fabić, trgovina, 34. Ljiljana Fabić, trgovina, 35. Marija Fabić, trgovina, 36. Marina Fabić, slastičar, 37. Stjepan Fabić, krojač, 38. Nikola Feletar, krojač, 39. Stjepan Feletar, remenar, 40. Katarina Frančić, fotograf, 41. Krunoslav Frančić, plastičar, 42. Mijo Frančić, fotograf, 43. Darko Gabaj, pekar, 44. Nikola Grošanić, krojač, 45. Kristijan Habjan, parketar, 46. Stjepan Harča, stolar, 47. Ladislav Haramija, brijač, 48. Slavko Haramija, vodoinstalater, 49. Antun Horvat, stolar, 50. Đuro Horvat, servis strojeva, 51. Gabrijel Horvat, tesar, 52. Ivan Horvat, obućar, 53. Ivan Horvat, postavljanje antena, 54. Josip Horvat, prijevoznik, 55. Josip Horvat, zidar i fasader, 56. Ljiljana Horvat, trgovina, 57. Michaela Horvat, trgovina, 58. Rok Horvat, obućar, 59. Stjepan Horvat, obućar, 60. Vid Horvat, brojač, 61. Vladimir Horvat, zidar i fasader, 62. Radovan Hrašćanec, elektroinstalater, 63. Verica Hrašćanec, frizer, 64. Ivan Hunjadi, bravar, 65. Nikola Hunjadi, bravar, 66. Đuro Ivanović, vulkanizer, 67. Natalija Ivanović, trgovina, 68. Franjo Ivanček, automehaničar, 69. Đuro Jakupak, zidar, 70. Rudolf Jakupak, obućar, 71. Julio Jančec, bravar, 72. Vinko Jančec, pekar, 73. Dragutin Jarni, klobučar, 74. Merima Kalinić, trgovina, 75. Mirjana Karić, frizerka, 76. Andrija Klarić, krojač, 77. Đuro Klarić, stolar, 78. Pavao Klarić, mesar i kobasičar, 79. Vedran Klarić, prijevoznik, 80. Dejan Kokir, ugoditelj, 81. Đuro Kovač, betonirac, 82. Pavao Kovač, pekar, 83. Ružica Kovačić, frizer, 84. Snježana Kupec, cvjećarka, 85. Julio Kuzmić, fotograf, 86. Marija Kvakana, brojač, 87. Dragutin Lisjak, obućar, 88. Đuro Lisjak, stolar, 89. Mijo Lisjak, pilar, 90. Stjepan Lisjak, obućar, 91. Stjepan Lisjak, krojač, 92. Vinko Lisjak, krojač, 93. Franjo Ljekaj, pekar, 94. Vladimir Lovrek, ugoditelj, 95. Silvester Lovretić, stolar, 96. Josip Majer, zidar i fasader, 97. Ivan Matotek, vodoinstalater, 98. Josip Matotek, tesar, 99. Ivan Medved, soboslikar, 100. Antun Međimurec, krojač, 101. Ivan Međimurec, trgovina, 102. Zdravko Međimurec, limar i izolater, 103. Alojz Mikulan, krojač, 104. Franjo Mikulan, krojač, 105. Lovro Misar, stolar, 106. Mijo Miser, instalater, 107. Florijan Mor, bačvar, 108. Josip Mraz, radiomehaničar, 109. Andrija Nestić, dimnjačar, 110. Biljana Obadić, graditeljstvo, 111. Zlatko Orehovec, mesar, 112. Branko Pačandi, betonirac, 113. Franjo Pačandi, kovač, 114. Mijo Pačandi, stolar, 115. Vjekoslav Pačandi, bravar, 116. Slavko Pongrac, radiomehaničar, 117. Tomo Pongrac, zidar i fasader, 118. Nataša Punčikar, krojač, 119. Dragutin Ribić, obućar, 120. Mirko Ribić, tesar,

Sl. 28. Kolinje u mesarskom obrtu Pavla Klarića

121. Andrija Rusak, mlinar, 122. Anđela Rusak, trgovina, 123. Drago Rusak, obućar, 124. Ivan Rusak, trgovina, 125. Marijanka Rusak, prijevoznik, 126. Miljenko Rusak, parketar, 127. Petar Rusak, stolar i pilana, 128. Ruža Rusak, stolarska trgovina, 129. Stjepan Rusak, stolar, 130. Vinko Rusak, prijevoznik, 131. Zdenko Rusak, trgovina, 132. Stjepan Sršan, stolar, 133. Vinko Sučić, zidar i fasader, 134. Josip Špoljar, soboslikar, 135. Mirjana Štefić, ugostitelj, 136. Rudolf Štefić, stolar, 137. Antun Švenda, krojač, 138. Ivan Švenda, zidar i fasader, 139. Mladen Tomašić, pekar, 140. Tatjana Toplek, cvjećarka, 141. Josip Ujlaki, pilana, 142. Vid Ujlaki, stolar, 143. Dragutin Vagaj, pilana, 144. Dragutin Varga, obućar, 145. Tatjana Vargović, cvjećarka, 146. Feliks Virovec, kovač, 147. Ivan Vitković, krojač, 148. Slavko Vitković, krojač, 149. Alojz Vučenik, užar, 150. Ignac Vučenik, stolar, 151. Ignac Vučenik, zidar, 153. Ivan Vučenik, zidar, 153. Josip Vučenik, kolar, 154. Radomir Zarić, zdenčar, 155. Tomo Zvonar, soboslikar, 156. Josip Žerjav, obućar, 157. Ivan Žerjav, obućar, 158. Franjo Žinić, krojač, 159. Gabrijel Žinić, krojač, 160. Josip Žinić, krojač, 161. Josip Žinić, obućar.

Tradicija staroga cehovskog organiziranja, pa potom i Obrtnoga zbora iz 1892., nastavljena je u Donjoj Dubravi i nakon osamostaljivanja Hrvatske i osnivanja općine Donja Dubrava 1993. godine. Inicijativa za osnivanje Udruge obrtnika Donja Dubrava krenula je u prosincu 1994. godine od obućara Antuna Benka i stolara Antuna Brljaka. Inicijativni odbor osnovan je 26. prosinca 1994. u sastavu: Antun Benko, postolar, Antun Brljak, stolar, Ivan Vitković, krojač, Zlatko Čižmešija, ugostitelj i Marija Fabić, trgovački obrt. Uz nazočnost 29 obrtnika, Udruga je službeno osnovana na skupštini 5. veljače 1995. godine. Kao osnivači Udruge upisani su: Antun Benko, obućar, Antun Brljak, stolar, Ivan Vitković, krojač, Zlatko Čižmešija, ugostitelj, Josip Fabić, stolar, Marija Fabić, trgovina, Ljerka Lisjak, frizerka, Snježana Brljak, ugostiteljstvo, Katarina Frančić, fotograf, Stjepan Rusak, stolar, Anđela Rusak, trgovina i Branko Pačandi, zidar. Prvi predsjednik bio je Antun Brljak, tajnik Antun Benko i blagajnica Marija Fabić.⁷⁹

Novo vodstvo Udruge obrtnika Donja Dubrava izabrano je na skupštini 2. veljače 1997.: Stjepan Rusak, stolar, predsjednik, Antun Brljak, stolar, dopredsjednik, Josip Fabić ml., trgovac, tajnik i Dražen Miser, automehaničar, blagajnik. Uskoro je pokrenut i obrtnički sajam u Donjoj

⁷⁹ Dokumentacija Udruge obrtnika Donja Dubrava, Cimerman, 442-443

Sl. 29. Obućar Antun Benko za šusterskim stolom - panglinom

Dubravi, koji je održavan gotovo deset godina. Dubravski obrtnici također redovito izlažu na sajmovima u Hrvatskoj i Mađarskoj.⁸⁰ Predsjednik je od 2004. do 2008. bio Antun pl. Benko, čizmar, a tajnica Merima Kalinić, trgovkinja. Dubravska Udruga obrtnika aktivno djeluje i danas. Upravni odbor Udruge u 2009./2010. godini djeluje u slijedećem sastavu: Stjepan Rusak, stolar, predsjednik, Dražen Miser, automehaničar, tajnik, Vladimir Čmrlec, vulkanizer, blagajnik, Franjo Fabić, plastični proizvodi, dopredsjednik, te članovi Mijo Kolarić, proizvodnja knaufa, Ivan Štefić, vodoinstalater i Marijana Benko, proizvodnja obuće, dok je glasnogovornik Udruge Antun Benko, obućar.⁸¹

Bez obzira na smanjenje broja stanovnika, te dominaciju gravitacijskih zona Preloga, Čakovca i Koprivnice, Donja Dubrava je i danas zadržala znatne funkcije središta obrtništva i male privrede. Početkom 2010. u mjestu je djelovalo 88 jedinica obrta i male privrede. Od toga broja 44 jedinice odnose se na obrt, a 44 na pravne i fizičke osobe, trgovinu i uslužne djelatnosti, te zdravstvo, školstvo i upravu. Ovdje navodimo popis osoba koje su bile registrirane kao obrtnici: Franjo Žinić, krojač, Snježana Balažinec, ugostiteljstvo, Marijana Benko, proizvodnja obuće, Josip Brljak, pilana, Josip Čituš, tesar, Vladimir Čmrlec, vulkanizer, Ivan Dolenc, liječnik, Ivan Dominić, trgovina, Đuro Fabić, električar, Franjo Fabić, plastičana galanterija, Franjo Fabić, vodoinstalater, Ljiljana Fabić, trgovina, Mijo Frančić, fotograf, Zoran Habjan, mesar, Đuro Horvat, alatničar, Vladimir Horvat, graditeljstvo, Josip Hrašćanec, vodoinstalater, Branko Ivančić, plastičana galanterija, Marija Jančec, brijačnica, Merima Kalinić, trgovina, Krunoslav Karloci, betonska galanterija, Mijo Kolarić, knauf, Franjo Lisjak, tesar, Ljerka Lisjak, frizerka, Tamara Lisjak popravak obuće, Andrej Matotek, ugostiteljstvo, Damir Međimurec, ugostiteljstvo, Jacinta Mikulan, krojač, Bernarda Miser, stomatolog, Dražen Miser, automehaničar, Stjepan Miser, trgovina, Stjepan Rusak, stolar i pilana, Josip Špoljar, soboslikar, Ivan Štefić, vodoinstalater, Marijana Štefić, frizerka, Tihomir Vitković, krojač i Toni Vučenik, bravar.⁸²

⁸⁰ Cimerman, 444-446

⁸¹ Dokumentacija Udruge obrtnika Donja Dubrava, predsjednik Stjepan Rusak, stolar i pilana

⁸² Dokumentacija iz uprave Općine Donja Dubrava

SAŽETAK

Tijekom barokne obnove u 18. stoljeću Donja Dubrava se razvila u značajno naselje, koje je ubrzo razvila i središnje obrtničke funkcije. Takav razvoj omogućio joj je i položaj na sutoku Mure u Dravu, čime je dobila širu gravitacijsku zonu istočnog Međimurja, legradske Podravine i mađarskog područja oko Legradske gore. Iako nije bila proglašena slobodnim trgovištem (*oppidum*), Donja Dubrava sredinom 18. stoljeća dobiva samostalnu općinu, sa svim upravnim tijelima.

U drugoj polovici 18. stoljeća u mjestu se osniva i nekoliko cehovskih udruženja obrtnika. Tada je u naselju živjelo više od 50 obrtnika raznih struka, a u prvoj polovici 19. stoljeća taj broj je narastao na oko stotinu zanatlija. U Donjoj Dubravi je osobito bio razvijen postolarski ili obućarski obrt, pa se pretpostavlja da je najstarije udruženje Čizmarski ili šošarski ceh. Postojao je i Mlinarski ceh, jer je bilo petnaestak mlinara na rijeci Dravi, a u ceh su pripadali i mlinari iz susjednog Donjeg Vidovca. Najmlađi je bio Ceh splavara i brodara, koji je osnovan u prvoj polovici 19. stoljeća.

U ovome radu detaljno su prikazana pravila triju cehova iz 1772. za koje su do danas očuvani originalni tekstovi. To je Krojački i čohaški ceh, te Veliki ceh ili Ceh kovača, bravara, tesara, bačvara, kolara, stolara, remenara i krznara. Ova pravila je potpisala carica Marija Terezija, a pisana su na pergameni latinskim jezikom. Treći statut koji se analizira u ovom radu su Pravila djetića Velikoga ceha također iz 1772. godine, koja su pisana na starokajkavskom hrvatskom jeziku.

Kao nastavak cehovskih udruženja, jer cehovi su službeno ukinuti 1872., u Donjoj Dubravi do danas djeluje Češko ili pogrebno društvo, pa je prikazan način djelovanja i te udruge. Na kraju rada dat je pregled razvoja obrta u Donjoj Dubravi kroz cijelo 20. stoljeće, pa do danas. Kao prilog radu uvršteni su prijevodi pravila dubravskih cehova iz 1772. godine, te originalni prijepis Pravila djetića Velikog ceha.

SUMMARY

During its eighteenth century baroque restoration, Donja Dubrava grew into a major settlement which soon developed centralized trades and crafts. Such a development reinforced its position at the confluence of the Mura and Drava Rivers and widened its catchment area to East Međimurje, the Podravina region around the municipality of Legrad and the Legrad uplands areas under Hungarian jurisdiction. While not being promoted to a free market town (*oppidum*), in the mid-eighteenth century Donja Dubrava became an autonomous municipality with all corresponding administrative bodies.

In the second half of the eighteenth century, several craft guilds were established in the town which was, at the time, home to more than fifty craftsmen in various trades. In the first half of the nineteenth century, their number grew to a roughly one hundred artisans. Among the crafts in Donja Dubrava, especially developed was that of cobbling or shoe-making. Accordingly, it can be assumed that the oldest guild was that bootmakers or cobblers. Since there were about fifteen mills on the Drava River, there was a millers' guild as well, which encompassed millers from neighbouring Donji Vidovac. The youngest guild was that of ferrymen and boatmen, which was established in the first half of the nineteenth century.

This paper provides a detailed discussion of the original, preserved texts of the rules of three guilds dating back to 1772. These include the Tailors and Spinners Guild and the Great Guild,

which included blacksmiths, locksmiths, carpenters, coopers, wagon-makers, joiners, saddlers and furriers. These rules were signed by Empress Maria Theresa and written on parchment in the Latin language. The third charter discussed in this paper refers to the Rules of the Great Guild's Journeymen, also dating back to 1772, which were written in the old Kajkavian Croatian language.

The Guild or Funeral Society still operates at Donja Dubrava as a continuation of its guilds, which were formally abolished in 1872. Hence, this paper discusses the practices of this association as well. The paper concludes with an overview of the development of crafts and trades at Donja Dubrava throughout the twentieth century to date. Appended to this paper are the translations of the 1772 rules of Donja Dubrava guilds as well as the original transcript of the Rules of the Great Guild's Journeymen.

KORIŠTENJA LITERATURA

- Bartolić Zvonimir, Feletar Dragutin, Petrić Hrvoje, *Općina i župa Donja Dubrava*, Donja Dubrava 2007.
- Bičanić Rudolf, *Doba manufakture u Hrvatskoj i Slavoniji 1750.-1860.*, Zagreb 1951.
- Brozović Leander, *Građa za povijest Koprivnice*, Koprivnica 1978.
- Budak Neven, *Gradovi Varaždinske županije u srednjem vijeku*, Zagreb-Koprivnica 1994.
- Cimerman Franjo, *Obrt u Međimurju*, Čakovec 1998.
- Feletar Dragutin, *Zlatonosni šljunci Drave i Mure*, Međimurski kalendar, Čakovec 1969.
- Feletar Dragutin i dr., *Prelog 1264.-1994.*, Prelog 1995.
- Feletar Dragutin, *Cehovi i bratovštine u Podravini krajem srednjeg i početkom novoga vijeka*, Podravina 3, Koprivnica 2003.
- Feletar Dragutin, *Pola stoljeća Ogranka Seljačke sloge Prelog*, Prelog 1978.
- Feletar Dragutin, Petrić Hrvoje, *Donja Dubrava - središte splavarstva na rijeci Dravi*, Ekonomska i ekohistorija 3, Zagreb-Samobor 2007.
- Feletar Dragutin, *Obučarstvo i kožarstvo varaždinskog kraja do 1945. godine*, Radovi Zavoda za znanstveni rad HAZU 3, Varaždin 1989.
- Feletar Dragutin, *Podravina*, Koprivnica 1973.
- Feletar Dragutin, *Iz povijesti Međimurja*, Čakovec 1968.
- Feletar Dragutin, *Koprivnički čizmarski ceh*, Podravski zbornik 5, Koprivnica 1979.
- Feletar Dragutin, *Pravila legradskog Šoštarškog i kušnjarskog ceha iz 1697. godine*, Podravski zbornik 1, Koprivnica 1975.
- Feletar Dragutin, *Legrad*, Čakovec 1971.
- Feletar Dragutin, *Zlatari i splavari na Dravi*, Podravski zbornik 2, Koprivnica 1976.
- Feletar Petar, *Istočno Međimurje*, Samobor 2005.
- Filić Krešimir, *Varaždinski mesarski ceh*, Varaždin 1968.
- Gönczi Ferenc, *Međimurje - ljudi, vjerovanja i običaji*, Čakovec 1995. (original Budapest 1895.)
- Haller Jenő, *Legrad tórtenete*, Eszek 1912.
- Horvat Anđela, *Spomenici arhitekture i likovnih umjetnosti u Međimurju*, Zagreb 1956., reprint Čakovec 2010.
- Horvat Rudolf, *Poviest Međimurja*, Zagreb 1944.
- Horvat Rudolf, *Poviest sl. i kr. grada Koprivnice*, Zagreb 1943.
- Horvat Rudolf, *Povijest trgovine, obrta i industrije Hrvatske*, Zagreb 1994.
- Horvatić Franjo, *Iz povijesti koprivničkih cehova*, Podravski zbornik 5, Zagreb 1979.
- Jurdana Ela, *Pravila koprivničkog čizmarskog ceha*, Podravski zbornik 22, Koprivnica 1996.
- Kalšan Vladimir, *Građansko društvo u Međimurju*, Čakovec 2000.
- Kalšan Vladimir, *Zrinski u Međimurju 1546.-1691.*, Čakovec 1992.

- Kolar-Dimitrijević Mira, Wagner Elizabeta, *Vodenice u Hrvatskoj, 18. do 20. stoljeća, kao primjer odnosa između ljudi i rijeka*, Ekonomska i ekohistorija 3, Zagreb 2007.
- Kolarić Juraj, *Povijest Kotoribe*, Zagreb 1992.
- Kotzig Eugen, *Kako se vadi zlato iz Drave i Mure*, Veliki međimurski kalendar, Čakovec 1938.
- Lukinović Andrija, Markač Pavao, *Župa Sveta Marija u Međimurju*, Sveta Marija 2003.
- Petrić Hrvoje, *Općina i župa Drnje*, Drnje 2000.
- Petrić Hrvoje, *Koprivnica u 17. stoljeću*, Samobor 2005.
- Petrić Hrvoje, *Procjena broja stanovnika i ekonomskog razvoja gradskih naselja u sjeverozapadnoj hrvatskoj od kraja 16. do početka 19. stoljeća*, Zbornik Stvaralački potencijali u funkciji društveno-ekonomskog i kulturnog razvoja sjeverozapadne Hrvatske, HAZU, Varaždin 2002.
- Šafar Dragutin, *Donja Dubrava između dva rata*, Čakovec 1991.
- Tanodi Zlatko, *Poviestni spomenici sl. i kr. grada Varaždina*, Varaždin 1942.
- Toma Dragutin, *Cehovi u Međimurju*, Zbornik Pedagoške akademije, Čakovec 1972.
- Zvonar Ivan, Feletar Dragutin, *Mjesto i župa Donji Vidovec*, Donji Vidovec 1996.

PRILOZI

PRAVILA CEHA KROJAČA I ČOHAŠA, 1772.

Mi, Marija Terezija, milošću Božjom rimska carica udovica, apostolska kraljica Ugarske, Češke, Dalmacije, Hrvatske i Slavonije, nadvojvoda Austrije, vojvoda Burgundije, velika kneginja Transilvanije, vojvoda Milana, Mantove i Parme, grofica Habsburga, Flandrije, Tirola, udova vojvotkinja Lotaringa i Bara, velika vojvotkinja Toskane, povjeravamo pamćenju i snagom ove isprave dajemo na znanje svima kojih se tiče: da su nam u korist naših vjernih majstora **krojača i čohaša** dok žive u župi Vidovec u županiji Zala i vlastelinstvu Međimurje izloženi i prikazani neki određeni cehovski članci sastavljeni da bi se među njima sačuvao bolji red i napisani na latinskom jeziku dolje navedenog sadržaja, preponizno zamolivši naše veličanstvo uz dužnu molbu da se udostojimo spomenute članke, odobravajući i prihvaćajući sve i svakog pojedinog od njih, umetnuti i dati upisati u našu ispravu, da ih našim carsko-kraljevskim autoritetom odobrimo, osnažimo i ozakonimo i da ih za spomenute majstore krojače i čohaše i sve njihove nasljednike milostivo odobrimo. Sadržaj kojih dakle članaka slijedi na ovaj način:

Prvi članak: Budući da je u svim stvarima kao prvo nužno poštivanje i strah od Boga, stoga, da bi se uvećalo štovanje Boa, ovaj ceh krojača i čohaša bit će dužan što prije pribaviti odgovarajuću zastavu, ako je još nemaju, koja se treba čuvati u župnoj crkvi i pod kojom će se u bogonosnoj procesiji i njenoj osmini, kad se slavi, svi cehovski majstori i kalfe bez razlike koje su vjere, ako nisu spriječeni dovoljnim i opravdanim razlogom, biti obvezni pojaviti pod kaznom za majstore 2 libre, za kalfe 1 libru bijelog ili žutog voska u korist župne crkve. Nadalje, ceh će svakih četvrt godine, kao i na dan sveca zaštitnika kojega si je ceh izabrao, proslaviti jednu misu na kojoj će isto tako s jedankom pobožnošću prisustvovati svi majstori i kalfe bez obzira koje su vjere i pristupit će prinošenju žrtve i neće propustiti da zajedno mole Boga za sretnu i dugotrajnu vladavinu Njezinog Veličanstva i napredak kraljevstva; oni koji bez opravdanog razloga ne dođu na ove mise i ne pristupe prinošenju žrtve, na ime kazne majstori će dati jednu libru a kalfe pak pola libre bijelog ili žurot voska, isto tako u korist župne crkve; šegrti će isto tako biti dužni pratiti procesiju i poslušati gore spomenutu svetu misu (ipak izuzevši prinošenje žrtve) pod polovicom kazne nametnute kalfama i koju će uzimati njihovi majstori.

Drugi članak: Na godišnji dan ceha i svakih četvrt godine majstori su se dužni okupiti na cehovskoj skupštini i dati uobičajeni godišnji ili kvartalni iznos u cehovsku škrinju, te još ako to zahtijevaju okolnosti na poziv cehmeštra; svaki u zanatskim pitanjima i poslovi rješavat će se javno i bez ikakve obveze čuvanja tajne; oni koji neće prisustvovati jednoj ili drugoj skupštini bez opravdanog razloga bit će kažnjeni i to tako da kazna ne prelazi za majstore 50 denara a za kalfe 25. Ako pak netko od majstora ili kalfi van uobičajene skupštine privatno želi iznijeti vlastitu stvar na znanje ceha, obavijestivši cehmeštra trebat će unaprijed položiti majstor 85 denara, kalfa 42 denara za sazivanje ceha.

Treći članak: Izbor cehmeštra na godišnjoj skupštini ceha provodi se tako, da kad prođe vrijeme dužnosti trenutnog cehmeštra (ili drugoga koga zapadne), davši prethodno dužne račune o prihodima i izdacima, isti se cehmeštar kandidira s druga dva prikladna kandidata, od kojih se većinom glasova izabire cehmeštar, kojemu će se, ako je propisno izabran, predati ključ od cehovske škrinje. Ovo se pak sve neće događati drugačije nego u prisustvu povjerenika koji će za to biti posebno određen i imenovan od uprave mjesta, a bude li odsutan, što se inače treba izbje-gavati, dužnost cehmeštra bit će kako održavanje cehovske skupštine, tako i da sve majstore bez iznimke, bili oni novi majstori i mlađi, bilo stariji, bez razlike pozove na koje god cehovske skupštine. Osim toga, kako prilikom izbora cehmeštra, tako i na kvartalnim skupštinama neka se pročitaju cehovski članci na znanje prisutnih i neka se skupu objasne na poznatom ili domaćem

jeziku. Ako pak netko van utvrđenih općih skupština na nekoj posebnoj skupštini zatraži da mu se oni pročitaju, ne smije ga se odbiti, ipak uz plaćanje 25 denara.

Četvrti članak: Onaj koji se uzima za šegrta prvo će se potvrditi rodnim listom i na ime uzimanja za šegrta bit će dužan dati u cehovsku škrinju ne više nego 2 forinte, a kad prođu 3 godine za njegovo osamostaljivanje i primanje među kalfe opet 2 forinte pristojbe u što je uključena uobičajena svjedodžba o propisno obavljenom šegrtovanju; stoga, neka majstor pazi da ne bi sa šegrtom strože postupao ili ga više tjerao na obavljanje kućnih poslova nego na učenje zanata, nego dapače, kao dobar otac obitelji, neka ga nastoji izobraziti. Ako pak majstor umre prije i za sebe ostavi šegrta, povjerava se presudi ceha da li je takvog šegrta bolje i dalje ostaviti kod udovice ili ga povjeriti nekom drugom majstoru. Šegrt koji se osamostalio i već kao kalfa obavlja svoj zanat kod majstora bit će dužan na 3 godine odseliti u druga mjesta i krajeve u svrhu daljnjeg izučavanja zanata.

Peti članak: Kalfa koji želi postati majstor kao prvo na ime objave mora dati 1 forintu, zatim pred cehovskom skupštinom mora prikazati vjerodostojne svjedodžbe o rođenju, o propisno izvršenim godinama šegrtovanja i boravka u tuđini i njemu će se naposljetku za njegovo ravnjanje i veće poznavanje njegovih obveza pročitati cehovski članci, ipak bez ikakve naplate pristojbe za to; zatim će biti dužan dolično se prijaviti kod zemaljskog gospodara da bude primljen među mjesno stanovništvo i nakon što dobije potvrdu da će biti primljen među mjesno stanovništvo, za izradu uzoraka izučenog zanata će mu naložiti kao kandidatu za majstora da izradi rad prikladan svome zanatu, ne neki raskošan nego uobičajen koji se lako može pretvoriti u novac; kad se on u prisutnosti povjerenika pregleda i ispita, ako se na njemu pronađu greške makar i manjeg značaja, njih će kandidat za majstora moći otkupiti, ipak uz ograničenje da kazna za takve ukupno zbrojene nedostatke nikada ne prelazi jednu, dvije, tri do najviše 4 forinte. S druge pak strane, onaj koji još nije prestao izrađivati rad ili je upućen na ponovnu izradu rada ili je vraćen da bolje nauči zanat, ne samo da će se pustiti izuzet od bilo kakvog plaćanja kazne za to, nego dapače, ako je isti upućen na bolje izučavanje zanata a u svrhu primanja među majstore već je nešto platio, njemu neka se to vrati; kad je rad naposljetku odobren, kandidat će se od ceha proglasiti za novog majstora i predstaviti će se mjesnoj upravi, odnosno radi primanja među stanovništvo zemaljskom gospodaru. Nadalje će novi majstor platiti majstorsku pristojbu u cehovsku škrinju, koja neka ne prelazi 15 forinti, polovicu na početku kad je primljen među majstore a drugi pak dio tijekom godine; sve što će se pojesti i popiti, tzv. majstorska gozba, u potpunosti se ukida; isto tako, neka se ceh ne usudi za slične stvari opteretiti svoje nove majstore pod bilo kakvom izlikom. Nakon što na prethodan način napravi ono što se treba napraviti, novi majstor tim činom dobiva dozvolu za obavljanje zanata poput ostalih majstora, tako da može uzimati šegrte i držati kalfe.

Šesti članak: Sin majstora ili onaj koji se oženi udovicom ili kćerkom, ako želi postati majstor, isto je tako podložan gore navedenim uvjetima, tako da budući da ih se ne može ni na kakav način, niti u cijelosti, niti dijelom izuzeti glede na godine šegrtovanja, lutanja i izradu rada, niti mogu novčanom isplatom kako stranci, tako i ovi otkupiti gore navedeno, u ovome se ipak razlikuju od stranaca, da su dužni platiti samo polovicu majstorske takse.

Sedmi članak: Cehu je dopušteno primiti strane majstore iz najbliže okoline, ipak pojedinačno i bez ikakvog pretpostavljenog proširivanja na ime udruživanja ili druge izlike uz plaćanje polovice uobičajene majstorske pristojbe i obveza će biti takvih pridruženih kao za svoju osobu pojedinačno da na blagdan Tijela Kristova (ako ne priječe udaljenost mjesta ili kakva druga zapreka glede čega će biti dužni sebe opravdati pred cehom) stanu u procesiji pod cehovskom zastavom, da na godišnji dan i određene kvartale plate uobičajenu pristojbu ili je bar na vrijeme pošaljku; inače, oni koji će propustiti plaćanje iz kvartala u kvartal bit će kažnjeni da plate dvostruko.

Osmi članak: Kao što je dozvoljno nekim stranim trgovcima i zanatlijama bez razlike da pohađaju javne sajmove i ondje izlože svoju robu i proizvode na prodaju, tako je s druge strane izvan sajмова zabranjeno stvari i proizvode kojima su inače snabdjeveni povlašteni zanatlije jer ih temeljem svog zanata izrađuju vlastoručno uvoziti radi prodaje ili javno ili potajno obavljati zanat na štetu povlaštenih. One koji postupaju protivno ovoj naredbi i namjerne prekršitelje prema dojavu cehmeštra mjesne su vlasti dužne (ipak pazeći na umjerenost) prisiliti ili ukloniti; plemićka povlastica proizvodnje za osobne i kućne potrebe ostaje sačuvana.

Deveti članak: Budući da dobro uređen ceh kao prvo preporučuju strah od Boga a zatim i ljubav prema bližnjem, odatle neka se članovi ceha ugledaju na ono što združuje dobru međusobnu disciplinu s poštenošću života i čestitošću i u ovome neka osobito nastoje da se međusobno slažu, da su stariji mlađima primjer a ovi neka se prema njima odnose s prikladnom doličnošću prema običaju, isto tako da kalfi iskazuju dužno pokoravanje prema cehu i svojim majstorima; odatle pak poslovi koji se odnose na zanat, uklonivši sve prijevare, neka se pravedno obavljaju, trezveno i mirno, i neka se izbjegavaju svi prekršaji, svađe i skandali koji su suprotni časnosti običaja. Stoga, da prekršaji ne bi ostali nekažnjeni, cehu se dopušta da međusobno održavaju ispravan poredak parnica i istraga samo o stvarima koje se tiču zanata, ipak po zakonu da kazna bude u skladu s vrstom i težinom prekršaja i da ne prelazi jednu, dvije, tri, do najviše 4 forinte i neka strankama bude sačuvana mogućnost priziva prema svojoj nadležnosti. Stoga pak, ako netko uloži priziv ili inače svoju parnicu, nakon što prođe prvu instancu, smjesta pokrene pred nadležnim i zakonitim poglavarstvom, ceh neka ga ne kažnjava. S druge pak strane, optužbu za teže nedjelo (čija istraga nadilazi aktivnost ceha), cehmeštar će istog trena biti dužan objaviti višoj vlasti, međutim vlastelinska sudbena nadležnost ostaje sačuvana. Inače, kao i sve pristojbe, tako će se i sve kazne bez iznimke polagati u cehovsku škrinju.

Deseti članak: Pravedno je da se pojedini cehovi održavaju prema običaju bilo kojeg zanata bez napadanja trećeg; odatle se treba paziti da se jedan ne miješa u zanat drugoga i stoga se neće drznuti da se međusobno kažnjavaju, nego će se od osoba iz različitih cehova onaj koji je oštećen uputiti na sud za prekršitelja, pri čemu neka ostane sačuvana mogućnost priziva na svoju nadležnost u svrhu revizije ipak bez pravnog postupka ili meteža. Ako pak dođe do nesuglasica između ceha i ceha, one neka se smjesta iznesu nadležnoj i zakonitoj sudbenoj vlasti radi uklanjanja.

Jedanaesti članak: U slučaju pak da se naruči neki izvanredni posao u znatnoj količini, neka jedan ne preuzima sve na sebe s oštećenjem treće strane, nego će ga ceh na račun bilo kojeg predmeta, da i drugi majstori mogu biti sudionici nekakve dobiti, među sobom razdijeliti sukladno njihovim mogućnostima; ipak neka naručitelju ostane sačuvana sloboda i odluka kome želi povjeriti taj posao.

Dvanaesti članak: Jednako je tako prikladno da kalfu koji je na izučavanju zanata u tuđini (osim ako ga nije tko odnekuda doveo) ne može uzeti bilo tko svojevotjno i bez znanja i odobrenja cehmeštra, nego će cehmeštar takvog kalfu dodijeliti onom majstoru za kojega zna da mu najviše treba.

Trinaesti članak: Sklad se među članovima ceha ne remeti više nego kad jedan javno podcjenjujući proizvode drugoga odvlači kupce i naručitelje a još je opasnije ako jedan drugome tjera kalfi i družinu ili ih mami u svoju službu. Da se spriječi ovo nezasluzeno zlo, određuje se da se prekršitelj bilo u slučaju očitog omalovažavanja proizvoda, bilo otuđivanja družine, toliko puta koliko se dogodilo, kazni majstor s 2 forinte, kalfa pak s jednom.

Četrnaesti članak: Kao što zakon donosi ograničenje robe za prodaju i proizvoda samo županjskim dužnosnicima, tako su ga se i ovi zanatlije dužni neizostavno pridržavati.

Petnaesti članak: Ako je majstor ili kalfa bolestan i sveden na siromaštvo te si ne može priskrbiti osnovne stvari, pravedno je da mu se uz cehovsku potporu iz cehovske škrinje isplaćuje

karitativna pomoć, tako da kad se oporavi i njegovo se stanje poboljša, dužan ju je cehu nadoknaditi; ako se pak bolest pogorša, da ne bi bolesnik na koji god način nebrigom bio lišen duhovne utjehe, o takvom bolesnom majstoru cehmeštar, a o kalfi pak njegov vlastiti majstor bit će dužan na vrijeme obavijestiti župnika pod kaznom od 2 forinte.

Šesnaesti članak: Ako se dogodi da bilo tko od članova ceha umre, prema prihvaćenoj navadi pobožnosti i običaju čitav će ceh biti dužan ispratiti tijelo na pogrebu; tako ako netko bez opravdanog razloga ne bude prisutan, treba biti kažnjen majstor s 25 denara a kalfa s 12.

Sedamnaesti članak: Udovica će nakon smrti muža uživati u pravima ceha poput ostalih majstora; odatle ne samo da joj je dozvoljeno i dalje obavljati zanat, nego će joj k tome ceh biti dužan pomagati u kojim god okolnostima i ako potreba zahtijeva, pobrinuti se za takvog kalfu koji u obavljanju zanata može nadomjestiti majstora. S druge pak strane, ako se dogodi da se udovica ponovno uda, i to za nekog drugog izvan zanata, tim će joj činom isteći pravo obavljanja zanata.

Osamnaesti članak i posljednji: Da se sve zajedno i pojedinačno u prije navedenim člancima što točnije poštuje, da se potiče štovanje Boga, da se izbjegnu prekršaji i s druge strane uvedu dobri običaji, bit će dužni majstori ovoga ceha od zemaljskog gospodara za sebe zatražiti povjerenika komu će biti dužnost da prisustvuje svim cehovskim sastancima, da marljivo bdije i pazi da se sve predlaže i određuje mirno, nepristrano i skladno.

Mi smo, dakle, na preponiznu molbu prije spomenutih majstora krojača i čohaša, koja je na način kao gore izložena Našem Veličanstvu, u kraljevskoj dobrohotnosti poslušana i milostivo odobrena, spomenute članke umetnuli i upisali u ovu našu ispravu o povlasticama tako da smo prije navedene članke, s obzirom na sve njihove sadržaje i zaporke, sve zajedno i svako pojedinačno u njima sadržano, našim carsko-kraljevskim autoritetom odobrili, osnažili i ozakonili te za prije spomenute krojače i čohaše i sve njihove nasljednike milostivo potvrdili da uvijek vrijede; nadalje, prihvatili smo ih, odobrili, osnažili i potvrdili (uz sačuvano pravo drugoga) tako da nam glede spomenutih članaka dijelom ili u potpunosti ostaje sačuvana mogućnost mijenjanja, modificiranja ili potpunog ukidanja. Snagom i svjedočanstvom ove naše isprave osnažene našim visećim tajnim pečatom kojim se koristimo kao apostolska ugarska kraljica. Dano rukom našeg vjernog i od nas iskreno ljubljenog, poštovanog i velemožnog grofa Franje Eszterhazyja od Galante, nasljednog župana u Fraknu, viteza Zlatnog runa kao i Velikog križa znamenja reda Sv. Stjepana apostolskog kralja, komornika i našeg bliskog savjetnika, velikog župana Mošonske županije i kancelara kako našeg ugarskog kraljevskog dvora, tako i prije spomenutog znamenja reda Sv. Stjepana apostolskog kralja, u našem nadvojvodskom gradu Beču u Austriji, dana 23. mjeseca ožujka, godine Gospodnje 1772., a 32. godine našega vladanja kraljevinama Ugarskom, Češkom i ostalima.

Marija Terezija, vlastoručno

Grof Franjo Eszterhazy

Ferdinand Scultety, vlastoručno

Godine Gospodnje 1772., dana pak 14. mjeseca svibnja u gradu Zala Egerszeg u nastavku opće skupštine slavne Županije Zala prikazan je milostivi carsko-kraljevski cehovski privilegij i objavljen od mene dolje potpisanog s poniznim poštovanjem.

Ladislav Skublics, redovni zaprisegnuti bilježnik prije spomenute slavne Županije.

PRAVILA VELIKOG CEHA, 1772.

Mi, Marija Terezija, milošću Božjom rimska carica udovica, apostolska kraljica Ugarske, Češke, Dalmacije, Hrvatske i Slavonije, nadvojvoda Austrije, vojvoda Burgundije, velika kneginja Transilvanije, vojvoda Milana, Mantove i Parme, tid., grofica Habsburga, Flandrije, Tirola, itd., udova vojvotkinja Lotaringa i Bara, velika vojvotkinja Toskane, itd., povjeravamo pamćenju i snagom ove isprave dajemo na znanje svima kojih se tiče: da u korist naših vjernih stanovnika i majstora **kovača, bravara, tesara, bačvara, kolara, stolara, remenara i krznara** koji žive i borave u župi Vidovec u županiji Zala u Međimurju, koja spada u Čakovečko vlastelinstvo, prikazani su nam i predstavljeni neki cehovski članci sastavljeni da se među njima sačuva bolji red, napisani na latinskom jeziku dolje navedenog sadržaja, zamolivši Naše Veličanstvo dužnom preponiznom molbom da se udostojimo spomenute članke, sadržaj svih i svakog pojedinog, uzevši ih za odobrene, valjane i prihvaćene, dati umetnuti i upisati u našu ispravu o povlasticama, da ih našim carsko-kraljevskim autoritetom odobrimo, osnažimo, ozakonimo i milostivo potvrdimo kao uvijek valjane za spomenute majstore i sve njihove nasljednike. Kojih, dakle, članaka sadržaj slijedi na ovaj način.

Članak prvi: Budući da je u svim stvarima kao prvo nužno poštivanje i strah od Boga, stoga, da bi se uvećalo štovanje Boga, ovaj ceh kovača, bravara, tesara, kolara, stolara, remenara i krznara bit će dužan što prije pribaviti odgovarajuću zastavu, ako je još nemaju, koja se treba čuvati u župnoj crkvi; pod kojom će se u bogonosnoj procesiji i njenoj osmini (kad se slavi) svi cehovski majstori i kalfe bez razlike koje su vjere, ako nisu spriječeni dovoljnim i opravdanim razlogom, biti obvezni pojaviti pod kaznom za majstore 2 libre, za kalfe 1 libru bijelog ili žutog voska u korist župne crkve. Nadalje, ceh će svakih četvrt godine, kao i na dan sveca zaštitnika kojega si je ceh izabrao, proslaviti jednu misu na kojoj će isto tako s jedankom pobožnošću prisustvovati svi majstori i kalfe bez obzira koje su vjere i pristupit će prinošenju žrtve i neće propustiti da zajedno mole Boga za sretnu i dugotrajnu vladavinu Njezinog Veličanstva i napredak kraljevstva; oni koji bez opravdanog razloga ne dođu na ove mise i ne pristupe prinošenju žrtve, na ime kazne majstori će dati jednu libru a kalfe pak pola libre bijelog ili žurot voska, isto tako u korist župne crkve; šegrti će isto tako biti dužni pratiti procesiju i poslušati gore spomenutu svetu misu (ipak izuzevši prinošenje žrtve) pod polovicom kazne nametnute kalfama i koju će uzimati njihovi majstori.

Drugi članak: Na godišnji dan ceha i svakih četvrt godine majstori su se dužni okupiti na cehovskoj skupštini i dati uobičajeni godišnji ili kvartalni iznos u cehovsku škrinju, te još ako to zahtijevaju okolnosti na poziv cehmeštra; svaki u zanatskim pitanjima i poslovi rješavat će se javno i bez ikakve obveze čuvanja tajne; oni koji neće prisustvovati jednoj ili drugoj skupštini bez opravdanog razloga bit će kažnjeni i to tako da kazna ne prelazi za majstore 50 denara a za kalfe 25. Ako pak netko od majstora ili kalfi van uobičajene skupštine privatno želi iznijeti vlastitu stvar na znanje ceha, obavijestivši cehmeštra trebat će unaprijed položiti majstor 85 denara, kalfa 42 denara za sazivanje ceha.

Treći članak: Izbor cehmeštra na godišnjoj skupštini ceha provodi se tako, da kad prođe vrijeme dužnosti trenutnog cehmeštra (ili drugoga koga zapadne), davši prethodno dužne račune o prihodima i izdacima, isti se cehmeštar kandidira s druga dva prikladna kandidata, od kojih se većinom glasova izabire cehmeštar, kojemu će se, ako je propisno izabran, predati ključ od cehovske škrinje. Ovo se pak sve neće događati drugačije nego u prisustvu povjerenika koji će za to biti posebno određen i imenovan od uprave mjesta, a bude li odsutan, što se inače treba izbje-gavati, dužnost cehmeštra bit će kako održavanje cehovske skupštine, tako i da sve majstore bez iznimke, bili oni novi majstori i mlađi, bilo stariji, bez razlike pozove na koje god cehovske skupštine. Osim toga, kako prilikom izbora cehmeštra, tako i na kvartalnim skupštinama neka se

pročitaju cehovski članci na znanje prisutnih i neka se skupu objasne na poznatom ili domaćem jeziku. Ako pak netko van utvrđenih općih skupština na nekoj posebnoj skupštini zatraži da mu se oni pročitaju, ne smije ga se odbiti, ipak uz plaćanje 25 denara.

Četvrti članak: Onaj koji se uzima za šegrta prvo će se potvrditi rodnim listom i na ime uzimanja za šegrta bit će dužan dati u cehovsku škrinju ne više nego 2 forinte, a kad prođu 3 godine za njegovo osamostaljivanje i primanje među kalfe opet 2 forinte pristojbe u što je uključena uobičajena svjedodžba o propisno obavljenom šegrtovanju; stoga, neka majstor pazi da ne bi sa šegrtom strože postupao ili ga više tjerao na obavljanje kućnih poslova nego na učenje zanata, nego dapače, kao dobar otac obitelji, neka ga nastoji izobraziti. Ako pak majstor umre prije i iza sebe ostavi šegrta, povjerava se presudi ceha da li je takvog šegrta bolje i dalje ostaviti kod udovice ili ga povjeriti nekom drugom majstoru. Šegrt koji se osamostali i već kao kalfa obavlja svoj zanat kod majstora bit će dužan na 3 godine odseliti u druga mjesta i krajeve u svrhu daljnjeg izučavanja zanata.

Peti članak: Kalfa koji želi postati majstor kao prvo na ime objave mora dati 1 forintu, zatim pred cehovskom skupštinom mora prikazati vjerodostojne svjedodžbe o rođenju, o propisno izvršenim godinama šegrtovanja i boravka u tuđini i njemu će se naposljetku za njegovo ravnjanje i veće poznavanje njegovih obveza pročitati cehovski članci, ipak bez ikakve naplate pristojbe za to; zatim će biti dužan dolično se prijaviti kod zemaljskog gospodara da bude primljen među mjesno stanovništvo i nakon što dobije potvrdu da će biti primljen među mjesno stanovništvo, za izradu uzoraka izučenog zanata će mu naložiti kao kandidatu za majstora da izradi rad prikladan svome zanatu, ne neki raskošan nego uobičajen koji se lako može pretvoriti u nvoac; kad se on u prisutnosti povjerenika pregleda i ispita, ako se na njemu pronađu greške makar i manjeg značaja, njih će kandidat za majstora moći otkupiti, ipak uz ograničenje da kazna za takve ukupno zbrojene nedostatke nikada ne prelazi jednu, dvije, tri do najviše 4 forinte. S druge pak strane, onaj koji još nije prestao izrađivati rad ili je upućen na ponovnu izradu rada ili je vraćen da bolje nauči zanat, ne samo da će se pustiti izuzet od bilo kakvog plaćanja kazne za to, nego dapače, ako je isti upućen na bolje izučavanje zanata a u svrhu primanja među majstore već je nešto platio, njemu neka se to vrati; kad je rad naposljetku odobren, kandidat će se od ceha proglasiti za novog majstora i predstaviti će se mjesnoj upravi, odnosno radi primanja među stanovništvo zemaljskom gospodaru. Nadalje će novi majstor platiti majstorsku pristojbu u cehovsku škrinju, koja neka ne prelazi 15 forinti, polovicu na početku kad je primljen među majstore a drugi pak dio tijekom godine; sve što će se pojesti i popiti, tzv. majstorska gozba, u potpunosti se ukida; isto tako, neka se ceh ne usudi za slične stvari opteretiti svoje nove majstore pod bilo kakvom izlikom. Nakon što na prethodan način napravi ono što se treba napraviti, novi majstor tim činom dobiva dozvolu za obavljanje zanata poput ostalih majstora, tako da može uzimati šegrte i držati kalfe.

Šesti članak: Sin majstora ili onaj koji se oženi udovicom ili kćerkom, ako želi postati majstor, isto je tako podložan gore navedenim uvjetima, tako da budući da ih se ne može ni na kakav način, niti u cijelosti, niti dijelom izuzeti glede na godine šegrtovanja, lutanja i izradu rada, niti mogu novčanom isplatom kako stranci, tako i ovi otkupiti gore navedeno, u ovome se ipak razlikuju od stranaca, da su dužni platiti samo polovicu majstorske takse.

Sedmi članak: Cehu je dopušteno primiti strane majstore iz najbliže okoline, ipak pojedinačno i bez ikakvog pretpostavljenog proširivanja na ime udruživanja ili druge izlike uz plaćanje polovice uobičajene majstorske pristojbe i obveza će biti takvih pridruženih kao za svoju osobu pojedinačno da na blagdan Tijela Kristova (ako ne priječe udaljenost mjesta ili kakva druga zapreka glede čega će biti dužni sebe opravdati pred cehom) stanu u procesiji pod cehovskom zastavom, da na godišnji dan i određene kvartale plate uobičajenu pristojbu ili je bar na vrijeme

pošalju; inače, oni koji će propustiti plaćanje iz kvartala u kvartal bit će kažnjeni da plate dvostruko.

Osmi članak: Kao što je dozvoljno nekim stranim trgovcima i zanatlijama bez razlike da pohađaju javne sajmove i ondje izlože svoju robu i proizvode na prodaju, tako je s druge strane izvan sajмова zabranjeno stvari i proizvode kojima su inače snabdjeveni povlašteni zanatlije jer ih temeljem svog zanata izrađuju vlastoručno uvoziti radi prodaje ili javno ili potajno obavljati zanat na štetu povlaštenih. One koji postupaju protivno ovoj naredbi i namjerne prekršitelje prema dojavi cehmeštra mjesne su vlasti dužne (ipak pazeći na umjerenost) prisiliti ili ukloniti; plemićka povlastica proizvodnje za osobne i kućne potrebe ostaje sačuvana.

Deveti članak: Budući da dobro uređen ceh kao prvo preporučuju strah od Boga a zatim i ljubav prema bližnjem, odatle neka se članovi ceha ugledaju na ono što združuje dobru međusobnu disciplinu s poštenošću života i čestitošću i u ovome neka osobito nastoje da se međusobno slažu, da su stariji mlađima primjer a ovi neka se prema njima odnose s prikladnom doličnošću prema običaju, isto tako da kalfе iskazuju dužno pokoravanje prema cehu i svojim majstorima; odatle pak poslovi koji se odnose na zanat, uklonivši sve prijevare, neka se pravedno obavljaju, trezveno i mirno, i neka se izbjegavaju svi prekršaji, svade i skandali koji su suprotni časnosti običaja. Stoga, da prekršaji ne bi ostali nekažnjeni, cehu se dopušta da međusobno održavaju ispravan poredak parnica i istraga samo o stvarima koje se tiču zanata, ipak po zakonu da kazna bude u skladu s vrstom i težinom prekršaja i da ne prelazi jednu, dvije, tri, do najviše 4 forinte i neka strankama bude sačuvana mogućnost priziva prema svojoj nadležnosti. Stoga pak, ako netko uloži priziv ili inače svoju parnicu, nakon što prođe prvu instancu, smjesta pokrene pred nadležnim i zakonitim poglavarstvom, ceh neka ga ne kažnjava. S druge pak strane, optužbu za teže nedjelo (čija istraga nadilazi aktivnost ceha), cehmeštar će istog trena biti dužan objaviti višoj vlasti, međutim vlastelinska sudbena nadležnost ostaje sačuvana. Inače, kao i sve pristojbe, tako će se i sve kazne bez iznimke polagati u cehovsku škrinju.

Deseti članak: Pravedno je da se pojedini cehovi održavaju prema običaju bilo kojeg zanata bez napadanja trećeg; odatle se treba paziti da se jedan ne miješa u zanat drugoga i stoga se neće drznuti da se međusobno kažnjavaju, nego će se od osoba iz različitih cehova onaj koji je oštećen uputiti na sud za prkršitelja, pri čemu neka ostane sačuvana mogućnost priziva na svoju nadležnost u svrhu revizije ipak bez pravnog postupka ili meteža. Ako pak dođe do nesuglasica između ceha i ceha, one neka se smjesta iznesu nadležnoj i zakonitoj sudbenoj vlasti radi uklanjanja.

Jedanaesti članak: U slučaju pak da se naruči neki izvanredni posao u znatnoj količini, neka jedan ne preuzima sve na sebe s oštećenjem treće strane, nego će ga ceh na račun bilo kojeg predmeta, da i drugi majstori mogu biti sudionici nekakve dobiti, među sobom razdijeliti sukladno njihovim mogućnostima; ipak neka naručitelju ostane sačuvana sloboda i odluka kome želi povjeriti taj posao.

Dvanaesti članak: Jednako je tako prikladno da kalfu koji je na izučavanju zanata u tuđini (osim ako ga nije tko odnekuda doveo) ne može uzeti bilo tko svojevorno i bez znanja i odobrenja cehmeštra, nego će cehmeštar takvog kalfu dodijeliti onom majstoru za kojega zna da mu najviše treba.

Trinaesti članak: Sklad se među članovima ceha ne remeti više nego kad jedan javno podcjenjujući proizvode drugoga odvlači kupce i naručitelje a još je opasnije ako jedan drugome tjera kalfе i družinu ili ih mami u svoju službu. Da se spriječi ovo nezasluzeno zlo, određuje se da se prekršitelj bilo u slučaju očitog omalovažavanja proizvoda, bilo otuđivanja družine, toliko puta koliko se dogodilo, kazni majstor s 2 forinte, kalfa pak s jednom.

Četrnaesti članak: Kao što zakon donosi ograničenje robe za prodaju i proizvoda samo županijskim dužnosnicima, tako su ga se i ovi zanatlije dužni neizostavno pridržavati, inače za tesare je to još regulirano pozitivnim propisom.

Petnaesti članak: Ako je majstor ili kalfa bolestan i sveden na siromaštvo te si ne može prikriti osnovne stvari, pravedno je da mu se uz cehovsku potporu iz cehovske škrinje isplaćuje karitativna pomoć, tako da kad se oporavi i njegovo se stanje poboljša, dužan ju je cehu nadoknaditi; ako se pak bolest pogorša, da ne bi bolesnik na koji god način nebrigom bio lišen duhovne utjehe, o takvom bolesnom majstoru cehmeštar, a o kalfi pak njegov vlastiti majstor bit će dužan na vrijeme obavijestiti župnika pod kaznom od 2 forinte.

Šesnaesti članak: Ako se dogodi da bilo tko od članova ceha umre, prema prihvaćenoj navadi pobožnosti i običaju čitav će ceh biti dužan ispratiti tijelo na pogrebu; tako ako netko bez opravdanog razloga ne bude prisutan, treba biti kažnjen majstor s 25 denara a kalfa s 12.

Sedamnaesti članak: Udovica će nakon smrti muža uživati u pravima ceha poput ostalih majstora; odatle ne samo da joj je dozvoljeno i dalje obavljati zanat, nego će joj k tome ceh biti dužan pomagati u kojim god okolnostima i ako potreba zahtijeva, pobrinuti se za takvog kalfu koji u obavljanju zanata može nadomjestiti majstora. S druge pak strane, ako se dogodi da se udovica ponovno uda, i to za nekog drugog izvan zanata, tim će joj činom isteći pravo obavljanja zanata.

Osamnaesti članak i posljednji: Da se sve zajedno i pojedinačno u prije navedenim člancima što točnije poštuje, da se potiče štovanje Boga, da se izbjegnju prekršaji i s druge strane uvedu dobri običaji, bit će dužni majstori ovoga ceha od zemaljskog gospodara za sebe zatražiti povjerenika komu će biti dužnost da prisustvuje svim cehovskim sastancima, da marljivo bdije i pazi da se sve predlaže i određuje mirno, nepristrano i skladno.

Mi smo, dakle, na preponiznu molbu prije spomenutih majstora kovača, bravara, tesara, kolara, stolara, remenara i krznara koji žive i borave u spomenutoj župi Vidovec koja se nalazi u Zaladskoj županiji, Međimurju i vlastelinstvu Čakovec, koja je na način kao gore izložena Našem Veličanstvu, u kraljevskoj dobrohotnosti poslušana i milostivo odobrena, spomenute članke umetnuli i upisali u ovu našu ispravu o povlasticama tako da smo prije navedene članke, s obzirom na sve njihove sadržaje i zaporke, sve zajedno i svako pojedinačno u njima sadržano, našim carsko-kraljevskim autoritetom odobrili, osnažili i ozakonili te za prije spomenute majstore i sve njihove nasljednike milostivo potvrdili da uvijek vrijede; nadalje, prihvatili smo ih, odobrili, osnažili i potvrdili (uz sačuvano pravo drugoga) tako da nam glede spomenutih članaka dijelom ili u potpunosti ostaje sačuvana mogućnost mijenjanja, modificiranja ili potpunog ukidanja. Snagom i svjedočanstvom ove naše isprave osnažene našim visećim tajnim pečatom kojim se koristimo kao apostolska ugarska kraljica. Dano rukom našeg vjernog i od nas iskreno ljubljenog, poštovanog i velemožnog grofa Franje Eszterhazyja od Galante, nasljednog župana u Fraknu, viteza Zlatnog runa kao i Velikog križa znamenja reda Sv. Stjepana apostolskog kralja, komornika i našeg bliskog savjetnika, velikog župana Mošonske županije i kancelara kako našeg ugarskog kraljevskog dvora, tako i prije spomenutog znamenja, u našem nadvojvodskom gradu Beču u u Austriji, dana 23. mjeseca ožujka, godine Gospodnje 1772., a 32. godine našega vladanja kraljevinama Ugarskom, Češkom i ostalima.

Marija Terezija

Grof Franjo Eszterhazy

Andrija Raiter, vlastoručno

(Prijevod s latinskog Karmen Levanić)

PRAVILA DJETIĆA VELIKOGA CEHA U DOLNJOJ DUBRAVI IZ 1772. GODINE

Mi Janus Kovacs Czeha Czemester y ne drugocs Martin Mikor detichky Atya Mester, Marko Chismessia, Lovrenz Kechkös, Mikor Ivan, Miklos Kengyel, Pavel Brezak, Gjura Kengyel, Miklos Kengyel, iz Kottoribe Martin Karloczy, Martin Ivanus, iz Vidovecz Martin Hunyadi, Ivan Kuzmich, Thomas Dominich, od Szvete Marrie Martin Saffar, Ivan Jambrosich, Michael Klarich, Ivan Hoznik y drugi osztali Mestri Czeha velikoga tak zvanoga Zmessanoga vu dolnyi fari Vidovechky sztalisz em buduchi y prebivajuchi.

Naznanye daiemo vsem y vskoteromu, kak naime na prisegu illiti Instantiu vu Dolnyi Dubravi stoiecheg Mladenczov Detichov nam podlosneh Joseph Levachich, Mihaly Slibar y Mihaly Hunyadi dabi nyim za vse Detiche y postene Mladencze iedno ravnanye y bolsega reda med nyimi obdersavanye vun dali chiu prosnyu mi vuszlisajuchi i z Dopuschenyem nai Milostivnesse Szvetle Kralicze nam danoga Originala y publiceranoga po Szlavniy Plemenity Varmegy Szaladsky iesmo dali iz nassum navadnum Pechatjum Czeskum potverdili. Dano vu Dubravi po Velikom Czehu die 25 martiussa Leta 1772.

Kako Szvetloszt Kralevszka Articulusse velikoga Czeha potverdili ieszu ter k tomu po szlavni Varmegyie potvergyeni ieszu, y potvergyeni y ktomu publicerani y za dobre szpizsani zbog bolsega reda y szloge radi Detichkoga ravnaya kako y po drugeh Kralevszkeh Varaseh navadnoie zatho zdopuschenyem y privolenyem Plemenitoga Czeha velikoga ove articulusse iz pravoga nyihove Szvetloszti Kralevszkoga Originala iz Diachkoga na Horvatszko postenem Mladenczom meszta Dolnye Dubrave od rechih do rechih raztolnachili ieszmo koteri Articulusi ovako sze imaju:

Articulus Pervi Da vszaki posten Mladencz dusen bude vszaku Nedelyu y vszvetek Szvetu Massu kak tulikaise Prodechtvo pod birsag ieden funt voiszka poszluhnuti, tulikaise Quternam Messami pri recheni birsag funt voiszka vu personi dati bude moral, na dalye vszi posteni Mladenczy dusni budu na Tellovske preczechie y Zagovorne pod birsag gori recheni fund voiszka postzavitisze ima koi birsag vu Csesku Ladiczu dati ima y poztavitisze ima.

Articulus Drugi Vsaki posten Mladencz dusen sze bude szvoiega reda dersati ter szebi spodobnemi paidasitisze ako bisze koi vu takovom poszlu zapopal tak sze takov Mladencz za pervich vu iednom tiednu plache za drugoch dveh tiednov plache kastigovati sze mora.

Articulus Treti Kada koi Mladencz dovandra tak dusenie naipervich Atya Mesztru doiti ne pako drugomu Mesztru kojemu doiduchi dosenie Ruku dati nyega pozdraviti moi Goszpon Otecz y Goszpa Maika ja nyih proszim da bimi sosztovali za mall chasz Qvartera dati, ar ja ieszem Detich takove y takove mesztrie.

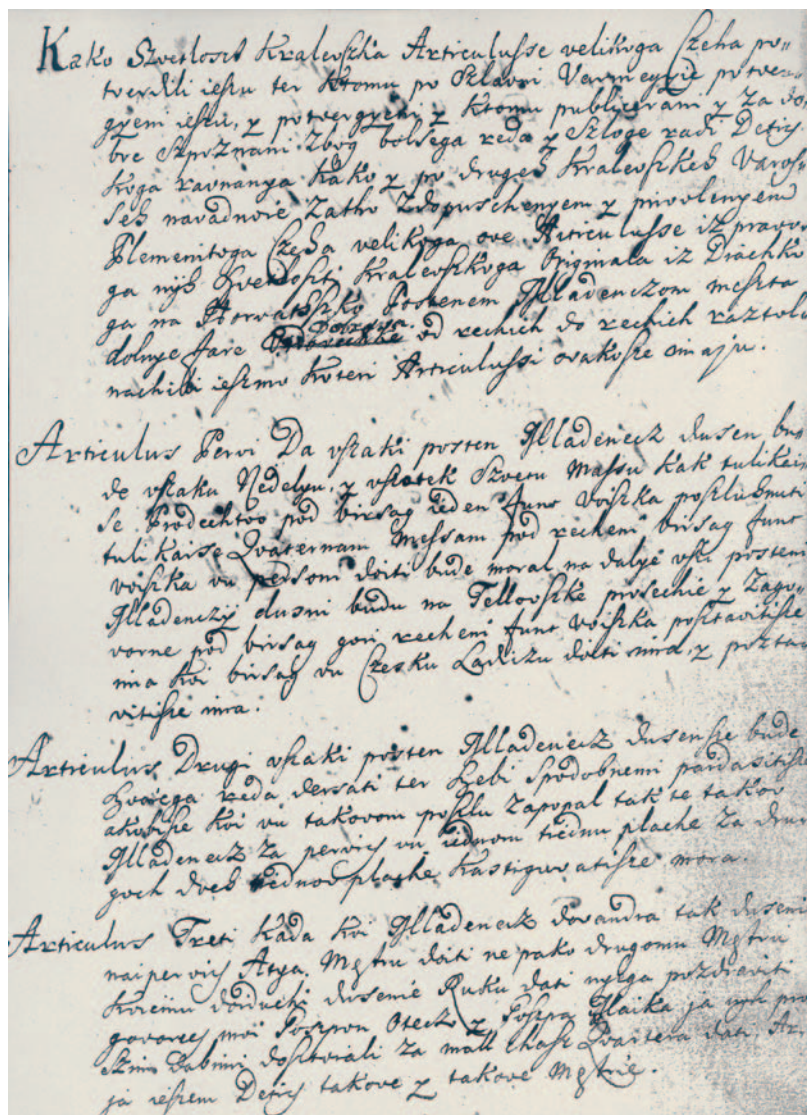
Articulus Cseterti Ako doiduchi Mladencz delati vu takovom mesztu bi rad tak Atya Meszter dusen bude po Dekanu poszlati, koteri odmai sztaressesga do nai mlaisega Mesztra takovom Detichu dello iszkati dusen bude, aki bi pak Dekan nehovel dello iszkati, tak vu dveh tiednyih plache kastigati sze ima.

Articulus Peti Kada Dekan Mladenczu dioiduchega vu Hise Atya Mesztra pozdravi tak polegh Cseske navade dusen maie iednu Sztruczku vina y za Dinyar kruha kupiti y ktomu marlivo dello iszkati kojemu ako dello naide tak takov Mladencz Dekanu za trud tuliko duseie vuchiniti.

Articulus Szeszti Kada Vandarszky Detichu Hisu novoga Goszpodara doide dusen bude Ruku podati nyega pozdraviti ter meszto gde zadnyich delalje povedati kojemu Meszter iednu sztruczku vina y za dinyar kruha kupiti dusen bude.

Articulus Sedmi Dusni budu bszy posteni Mladenczy vszaki Meszecz Bejaras dersati, ter vszaki 3 Kraiczare postzaviti zvunszki pako illiti vandarszki 7 kraiczarov za zapiszno dati. Zatem med szobum szpametno pitanye y odgovarjanye imati, tulikaise da nieden Mladencz nebude vu

Sl. 30. Stranica Pravila dječića Velikoga čeha u Donjoj Dubravi iz 1772. godine

Rechi Dekana pusztiti sze doklam szvoie dusnoszti nevuchini y ako znajuchi ieden pot drugomu kao takvoga ter napervo ne bi doneszel ter takov vul pol tiedna plache kastigetisze ima.

Articulus Oszmi Dusni budu tak Birsage kak druge peneze poloviczu vu Ladiczu posztaviti, poloviczu pako za sztroske obernuti. Akobi koi Mladencz iz ceszkemi Personami paidasilsze neszramno siviel ter takov vu 3 kr birsati morasze kakoti akobisze koi opial da bi van Vergel takov vu iednom tiednu plache kastigatisze ima.

Articulus Deveti Akobi koi Mladencz tak domachi kak zvnyszki Biaruszu nedoszel prez oszebninoga zroka tek takov prez vszakoga pomiluvanya 7 ½ kr posztaviti dusen bude y ako vech Mladenczov pri jednom Mesztru bi bili tak vszaki vu personi k Ladiczi dusen bude dojtj y szoie novcze posztaviti pod gori rechani Birsag.

Articulus 10 Da vszaki Mladencz vuru della tak vu jutro kak na Vecser marlivo obdersaval bude niti chez dan setatisze pod birsag pol tiedna plache, tulikaisse niti Meszter Deticha szvoiega chez vuru delati ne bude truczati mogel nego zdozbra ako Detich delati bude hotel za koie dello Meszter dusen bude takovom Detichu platiti.

Articulus iedanaiszti Da nieden Mladencz szvoiega Mesztra pred szpunyenemi devetemi dnevi za plachu truczati neszme nego deszeti dan szlobodno mu bude ako vriednu bibil szvetek y

Detich bi szi iz delavnoga dneva szvetek napravil tak Meszter takovomu detichu poloviczu tiedna platiti dusen bude. Ako koi Detich pred dvemi tiedni od svoiega Mesztra bi otiszel takovomu ne dusen Meszter platiti. Ako bi Meszter pred dvemi tiedni Deticha odposzlal illiti zegnul takovomu Meszter napunoma dusen bude naplatiti.

Articuluss dvanaiszti Kada koi Mladencz od Mesztra szvoiega odhajati hoche tak szvoiu Torbiczu pred Dekanom y szvoiem Mesztrom y Pazdaium szprazniti iz koziem Dopuschenyem y ruke podanyem oditi more.

Articuluss 13 Kada Messzter ne bibil doma tak Detich ne dusen Mihelya (verssteta) praznoga osztaviti niti szimo tamo setatisze niti mesztriu raztepeno osztavlyati nego vu redu dusen je dersati.

Articuluss strinaiszti Ako Meszter ne bi bil Doma y Detich szam pri nesztriyi illiti kovachnicze tak Detich dusen bude za szobum zapreti pod birsag dveh tiednov plache niti nebude szlobodni Detichi hrani goszpodarovi prigovarjati pod iszti birsag dveh tiednov plache.

Articuluss 15-ti Kada koi Mladencz dobro razumnomu vu Mesztrie Mesztru bi doszel ter takov zbog soiega napretka za mensu plachu dusen bude delati.

Articuluss 16-ti Kadabi Mesztra Doma ne bilo ter bi gdo kai na prodaju doneszel kojebi Mesztru potrebno bilo y Gazdaricza kupiti nebi hotela tak Detichu szlobodno y za szvoie kupiti bude niti Meszter za kuplenu doguvanye povernuti peneze ne bi hotel tak Detich za vsze kuplenu duguvanye zadersati i prodati.

Articuluss 17-ti Kada koi Detich od Mesztra szvoiega odhajati hoche tak dusen bude pred dvemu tiedni naznanye dati govorech pokehdob tuliko vremena pri Goszponu Otzu ieszem delal zatho iz dopuschtenyem od nyih dalye Srechu iszkati odhaiam ako pako Meszter oszebuino dello bi imal niti rech Detichov ne bi bilo tak takov Detichef dusen bude doklam takovo dello terpelo bude pri Mesztru delati, niti dugach neszme vuchiniti.

Articuluss 18-ti Kada koi Detich od Czeha koteri vdoviczu na Hebelyie poszlan takov dusen bude vaszu vernoszt y szkerb pri Mesztrie imati y szkasuvati kako bi nieden veren Detich ako bisze pak vu vernosztzi zapopal tak Czeh dusen ga bude kastigati koie polovicza Czeha polovicza Detichom osztati ima.

Articuluss 19-ti Akobi doi Detich izbetezal tak dusni budu osztali Mladenczy nyemu dvoriti y na nyega szkerb imati ktomu Szvetemi Sacramentumi szkerbeti mertvoga pokopati koi tulikaisze od szziromaske Detichov razumevasze. Koteri nemajuchi sztroska na dalye vandratu budu dusni iz Ladicze takovomu budu dusni dati pod dveh tiednov plache zgublenya.

Articuluss 20-ti Akobisze koziem Mesztru szmert pripetila ali budi komu drugomu pri Hise Mesztrove, kamo vszi Mesztri na szprevod bi dosli, tak dusni budu na takov szprevod y Mladencz doiti pod ieden fund voiszka birsaga y koi ovo zamuli prez oszeibuinoga zroka rechenu kastigu bude terpeti moral.

Articuluss 21 Koteri Mladencz ovom gore napiszanem nebibil pokoren, ali proti nyim kao szpurotvnoga govoril, nyegov Liszt alli budi Kunszt nema mu sze dati niti zpostenyem od Czeha otiti ne more y nai doide Originalu, tak tulikaise vszaki Mladencz dusen bude od Plemenitoga Czeha Liszta vzeti alli pak nyegov Meszter samoga shoditi more, od szvoiega dersanya, y della pizmo pokazati ima. Akobi koi Mladencz prez Liszta alli Kunczossta dovandral y takov ima Originalu doiti y takov Mladencz dusen bude Dekanu doiti koziem ima dello poiszkatu Kovachki y Kollarszki Detich naipervich Atca Mesztru doiti niti szamem dello iszkati ne bude szlobodno.

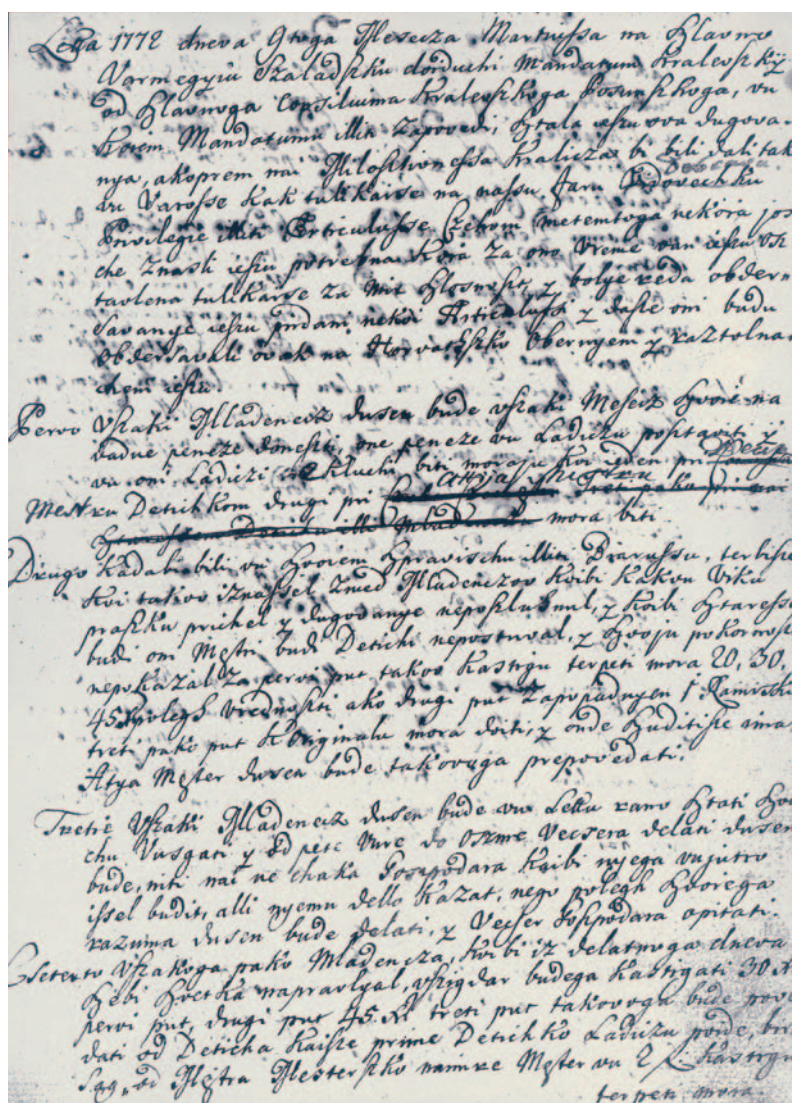
SKRAĆENA PRAVILA DJETIĆA VELIKOGA CEHA U DOLNJOJ DUBRAVI IZ 1772. GODINE

Letta 1772. dneva 9-toga Meszeca Martiussa na Szlavno Varmegyi Szaladszdku doiduchi Mandarum Kralyevszky od Szlavnoga Consiliuma Kralyevszkoga Posunszkoga, vu koiem Mandatumu illiti zapovedi, sztala ieszu ova dugovanya, akoprem nai Milosztivnesza Kralicza bi bili dali tak vu Varasse kak tulikaisse na nassu faru Vidovechku Privilegie olliti Articulusse Czehom metemtoga nekoia josche znasli ieszu potrebna koia za ovo vreme van ieszu osztavlena tulikaisse za mir szlosnoszo y bolye reda obdersavanye ieszu pridani nekoia Articulusi y dasze oni budu obdersavali ovak na Horvatszko obernyeni y raztolnacheni ieszu.

Pervo Vszaki Mladencz dusen bude vszaki meszcz szvoie navadne peneze doneszt, one peneze vu Ladiczu posztaviti y vu oni Ladiczi kluchi biti moraju koi ieden pri Czehu Detichkom drugi pri Atya Mesztru mora biti.

Drugo Kada bi bili vu szvoiem szpravischu illiti Biarussu, ter bi sze koi takvo iznassel zmed Mladenczov koibi kakvu viku praszku prichel y dugovanye neposzluhnul y koibi sztaresse budi oni Meztri budi Detichi neposstual y szvoju pokornoszt nepokazal, za pervi put takov kastigu terpeti mora 20, 30, 45 kr szpoleg vrednosti ako drugi put zapopadnyen 1 Rainiski, treti pako put k Originalu mora doiti y onde szuditize ima. Atya Meszter dusen bude takovoga prepovedati.

Sl. 31. Stranica (skraćeni)
Pravila djetića Velikog ceha u
Donjoj Dubravi iz 1772. godine

Tretie Vszaki Mladencz dusen bude vu Lettu rano sztati szvechu vusgati y od pete vure do oszme Vecsera delati dusen bude, niti nai ne chaka Goszpodara koibi nyega vujtro issel buditi alli nyemu dello kazat, nego polegh szvoiega razuma dusen bude delati y vecher goszpodara opitati.

Cseterto Vsakoga pako Mladencza, koi bi iz delatnoga dneva szebi szvetka napravlyal vszigdar budega kastigati 30 kr prvi puta, drugi put 45 kr, treti put takovoga bude povedati od Deticha kaisze prime Detichko Ladiczu poide birsag od Mesztra Meszterszko naimre Meszter vu 2 R kastigu terpeti mora.

Peto Niednomu Mladenczu vu delatni dan nebude szlobodno ieden drugoga pohagyati y ieden drugomu setatisse y dabi doszel ieden drugomu prigovarjati Mesztrie, alli budi ieden drugoga na Kerchmo zvati, tak takove kulikogoder zapapadnyeni budu, on koiga bude zval 1 for birsasen bude y koi pako poide on birsasen bude dvadeszet y csetiri kraiczare.

Sseszto Niednomu Detichu nebude szlobodno vu zime, do devete vure, v lettu pako do deszete vure vecser dalye osztati, kaibi nyega Goszpodar z vecherjum chakati moral, y koigoder vu takovom dugovanyu zapopadnyem bude, prvi put 15 Kr, drugi put 70 Kr Kasztigatisze ima.

Sedmo Vszaki dober Detich vu nassu faru doiduchi Czemeszteru dusen sze bude pokazati, y ako ne more dello dobiti, od tri dni vu iednom mesztu dalsze osztati neszme.

Oszmo Vszaki dober Detich kada koi doide y szebi posztenoga Goszpodara naide, vu pervom Szpravischu dusen bude Birussu doiti, y onde med druge postene Mladencze szme szvoie y pridovek zapiszati vu knyigu za koie zapiszavanye dusen bude platiti 11 Kr koie zapiszavanye y proszi illiti szlugi plachati imaju.

Deveto Gori szpomenute Kastige, illiti birsagi koi vu Ladiczi budu pod ostru y csemerno Kastigu trositi prepovedaju sze, alli budi vino, alli ieszti za nye kupovati, nego ovakve peneze treba chuvati, y budi betesnom alli vu potrebochi drugi posztavlenomu, alli Mertve pokopati, Detiche od koi pako penez vszako Letto pravichen rachun imasze dati, pred vszem szkup szpravlenemi Detichi.

Deszeto Detichu dobromu od vezda placha bude issla koi pri Doviczi meszto Goszpodara more delati on plachu imal bude 30 Kr Detich szrednyi bude imal plachu 21 Kr Detich pako vu chetertom Lettu on plachu bude imal 15 Kr drugacs nieden nebude szmel visze potrebuвати niti prosziti.

DJETIČKA PRAVILA VELIKOGA CEHA U DOLNJOJ DUBRAVI IZ 1768. GODINE REGULE MLADENCZOV

Znano bude vszake fele postenem Mladenczom kakoti Szrebenaiszkem, Slosarszkem, Drakszarszkem, Tislyarszkem, Spolyarszkem, Kovachkem, Kollarszkem, Szedlyarszkem, Remenarszkem y Kerznarszkem da kada koi oszlobogyen bude tak pred dvemi tiedni po takovoga poszlati dusni budu. Koteri Atya Meszter posztavitisze ima koteri vu Hisu doiduchi dusniszu ga otirati govorech nai prsten Mladencz gdasziszze ti oszlobodil mozebiti na Ostarie alli na Piaczu alli pak pri nasem Plemenitom Czehu.

Nato odgovori Mladencz.

Mi posteni Mladenczi sa nitiszem na piaczu niti vu Ostarie oszlobogyen nego pri Plemenitomu Czehu pri Kralyevszky y Czeszarszki praviczai. Na dalye pitajuga Mladenczy kao za Navuk goszpoda Mesztri ieszu ti dali. Odgovori: Meni Goszpoda Mesztri dobroga navuka ieszu dali Uffam sze da y Mladenczi hocheju mi dobroga dati.

Nadalye pitajuga Mladenczi kak dugo kaksziszze oszlobodil odgovori vutho y vutho vreme.

Natho dusni szuga poduchiti ovako govorechi.

Vsaki dober y posten Mladencz dusenie vsza izlednyia obdersavati koiaszegoder pri nassem Plemenitomu Czehu zadersavaju te vszakomu postenyu dati Redovnom y szvechkomu Chloveku

Sl. 32. Stranica Regula Mladenczov (djetića) Velikog ceha u Donjoj Dubravi iz 1768. godine

sziromahu y bogatomu niti Sziromaski Detichov nebude szmeti spota delati ktomu Pidasstvo lepo obderzsavati szvoiem i paidasi paidasitisze ne z drugemi niti sztugyemi nego z postenemi y szebi szpodobnemi paidasi paidasitisze bude szlobodno k tomu vu jedinoszti szlogi lyubavi Kerschanszki sivet i zapovedi obdersavati dusni budu.

Zadnich kada Mladencz oszlobodisze dusenie za vsze szkupa posztaviti Rainichko (15 for) vu Ladiczu imaju i drugo pak ob ernuti kam bude potrebno poleg Czeske navade koisze pako drugeh sztroskov nyega dotikalo bude vszem pokorne mora biti y onak za czeloga Deticha szpoznatisze more.

Tulikaisze poleg navade czeske vszake fele mesztrie Mladenczy oszlobagyati sze kakoti Tisl-yari Hoblati, Kovachi y Kollari znaszemi illiti poczuvati Spolyari, Klucha grizti y puczani Kerznari Tachpera piti Remenari y Szedlari pocheruyeni moraju biti y tho vszaki poleg Czeske navade y onak za szeloga Deticha szpoznatisze more. Ako pak Detichov takove fele nega takov mora doiti Originalu pravicz.

Szvoiega prepiszka pravicz iz nassega Plemenitoga Czeha navadnu dugorjenu svedeno iachamo y na veke sztalno Chirimo vu Dubravi dneva 23 Aprilusza Letta 1768.

(Prijepis Dragutin Feletar)